Mihail M. Robea

PROVERBE ȘI ZICĂTORI. GHICITORI

MIHAIL M. ROBEA

PROVERBE ȘI ZICĂTORI. GHICITORI

Ilustraţia grafică:
MARIANA POPESCU
*
Consilier editorial:
Prof. dr. MIHAIL M. ROBEA
*

Culegere şi tehnoredactare computerizate:
Mariana Sivu, Lucica Lungu,
Cristian Dragomir

Apărut în 1998

CASA EDITORIALĂ MUNTENIA
BUCUREŞTI
Tel. 620.01.51

I.S.B.N. 973-97399-5-4

MIHAIL M. ROBEA

PROVERBE ȘI ZICĂTORI. GHICITORI

EDIȚIE NOUĂ, REVĂZUTĂ

CASA EDITORIALĂ MUNTENIA
BUCUREȘTI

Lămuriri

Cartea aceasta cu proverbe, zicători şi ghicitori este destinată îndeosebi elevilor şi tinerilor. Tocmai de aceea ea încorporează texte esenţiale şi accesibile înţelegerii lor. Plăsmuirile, inspirate din universul nemijlocit al oamenilor, sunt împrumutate parţial din câteva colecţii cu o largă circulaţie, semnalate la bibliografia selectivă cu caractere aldine. Însă majoritatea lor sunt extrase din culegerea noastră **Cântece şi poezii populare româneşti**, pregătită deja pentru tipar. Culegerea este însoţită de un aparat critic adecvat — **introducere despre speciile inserate în carte, glosar, bibliografie selectivă** — destinat să uşureze aprofundarea textelor ordonate alfabetic şi transcrise în grafia literară.

M.M.R.

INTRODUCERE

Toate producţiile literare populare posedă, într-un anumit grad, valenţe cognescibile şi etice. Însă proverbele şi ghicitorile *deţin astfel de valenţe –şi aceasta s-a observat din experienţele existenţiale – la un nivel cu totul superior. Ele sunt două specii folclorice care, chiar dacă posedă anumite similitudini, îşi au individualitatea lor.*

Proverbele *constituie o categorie folclorică destul de cunoscută şi de numeroasă. În mediile tradiţionale, proverbul e receptat cu termenii* vorbă, zicală, învăţătură. *Dar cel mai frecvent este primul termen,* vorbă, *însoţit deseori de adausul* din bătrâni - *adică* vorbă din bătrâni. *Numele speciei de* proverb (*lat.* proverbium) *este unul care circulă în mediile cărturăreşti şi s-a impus treptat, în special prin şcoală, printre tineri şi adulţi, încât el se vehiculează acum aproape de către toţi. Proverbul este o specie folclorică cu originea în vremurile îndepărtate, imemorabile. Căci în permanenţă omul a simţit necesitatea, pe măsura înaintării în timp, când acumula experienţă şi se îndepărta de lumea mitică, să-şi expună în construcţii lingvistice sintetice diversitatea atitudinilor şi varietatea gândurilor faţă de semenii săi şi faţă de natura atât de felurită.*

Cu timpul, proverbele, înmulţite, au colorat dialogurile orale ale oamenilor şi au pătruns amplu în operele scriitorilor străini şi scriitorilor români, de la cronicari (Gr. Ureche, I. Neculce) şi cărţile populare (Alexandria, Esopia *etc.) până la scriitorii contemporani (M. Sadoveanu, I. Agârbiceanu, Marin Preda etc.). Apoi, graţie îndemnurilor romantismului, pentru a se culege producţii populare de către scriitori, mulţi cărturari au reţinut sute de proverbe, precum: Iordache Golescu, Anton Pann, I.C. Hinţescu, P. Ispirescu, Iuliu Zanne (cu celebra sa colecţie,* Proverbele românilor, *în 10 volume) etc. Tot în secolul al XIX-lea, prin cartea* Cercetări asupra proverbelor române *de G. Dem. Teodorescu, apărută în 1877, se declanşează acţiunea*

mai amplă de studiere a textelor paremiologice. Lui Teodorescu i-au urmat: Moses Gaster, I. C. Chiţimia, Ov. Papadima, Ov. Bârlea, Pavel Ruxăndoiu, C. Negreanu, Cezar Tabarcea ş.a. În deceniul al 8-lea din secolul nostru interesul pentru studiul proverbelor a sporit vertiginos prin înfiinţarea la Drobeta-Turnu Severin, datorită regretatului prof. dr. Constantin Negreanu, a Colectivului pentru cercetarea Proverbului Românesc. *Într-un scurt răstimp, cercul a reuşit, prin eforturile lui C. Negreanu, să polarizeze atenţia mai multor cercetători, precum I.C. Chiţimia, Pavel Ruxăndoiu, N. Constantinescu, Cezar Tabarcea, Al. Dobre, M. M. Robea, Gabriel Gheorghe, D. Stanciu etc., să stabilească legături de colaborare cu cercurile ştiinţifice similare din străinătate, să organizeze anual sesiuni ştiinţifice şi să editeze periodic publicaţia* Proverbium Dacoromaniae[1]. *Deşi cu o existenţă efemeră, cercul a dezvoltat interesul pentru paremiologie.*

Proverbul este o creaţie bazată pe o bogată experienţă de viaţă, nemijlocită şi verificată, exprimată sintetic în propoziţii sau în fraze independente, deseori cu ajutorul metaforelor şi al cuvintelor figurate, formulând un îndemn sau un sfat. Creat de unul sau de un grup de oameni pe temeiul unor experienţe existenţiale şi verificat îndelung, proverbul a dobândit o largă generalizare. Proverbul Dacă te bagi în horă, trebuie să joci, *de pildă, este numai una din miile de astfel de plăsmuiri populare. El se potriveşte unei atitudini, unei situaţii, având însă o independenţă deseori totală. Tocmai de aceea, el se organizează într-o construcţie stabilă, alcătuită „din două propoziţii logice cu intenţia de a semnala relaţia dintre ele, care pot lua forma a două propoziţii gramaticale“*[2]. *În acest sens, iată numai două exemple concludente:* Gura zice,/ Vântul duce, De ani e mare,/ Dar minte n-are. *Anumite proverbe au cele două componente eliptice:* Barbă lungă,/ Minte scurtă, Bun de gură,/ Rău de lucru *etc.*

Proverbul se înrudeşte îndeaproape cu alte două specii – cu

---

[1] Mihail M. Robea, *In memoriam. Constantin Negreanu (1942-1991)*, în „Revista de Etnografie şi Folclor“, tom. 37, 1992, nr. 2, p. 197-207.

[2] Ov. Bârlea, *Folclorul românesc*, vol. II, Bucureşti, Minerva, 1983, p. 312.

maxima (sentinţa) *şi* zicătoarea, *fiind destul de greu de identificat în contextele date. Totuşi maxima, de o provenienţă cărturărească, expune, într-o formă elaborată şi restrânsă, un adevăr generalizat şi acceptat. Câteva exemple:* Ochii înţeleptului văd mai departe, Lucrul şi cumpătul închid medicului uşa *ş.a.*

Însă proverbul se apropie cel mai mult de zicătoare, *încât nu de puţine ori se confundă. În colecţiile de folclor, ele se ordonează împreună. Apropierea dintre cele două categorii este înlesnită de forma imagistică. Raportată la proverb, deseori zicătoarea – releva I.C. Chiţimia – „apare ca un fragment dintr-un proverb"*[3]. *Concepută în conexiunile ei lingvistice şi ideatice, zicătoarea este o expresie lingvistică populară, limitată la o secvenţă dintr-o propoziţie, ce* defineşte, de obicei *metaforic, atitudini, fapte sau idei, formulând o anumită concluzie. Caracteristicile proprii ale zicătoarei se ilustrează chiar din simplă lor enumerare:* A umbla pe cinci cărări, A-şi arăta colţii, Bogat la minte *ş.a. Ea, fiind flexibilă şi dependentă de un context, se modelează şi se concretizează numai în propoziţiile date. De cele mai multe ori zicătoarea concluzionează un îndemn, un sfat.*

Conexiunea dintre proverb şi zicătoare se manifestă amplu şi intim, încât în cadrul ei apare fenomenul metamorfozei în ambele direcţii, la ambele categorii; prin eliminarea unei secvenţe din textul lui, proverbul devine zicătoare, iar printr-un adaus adecvat la ea, zicătoarea se schimbă într-un proverb. Câteva exemple posibile – proverbele enunţate devin zicătorile: Până nu dai cu capul de toţi pereţii, nu te îndrepţi = A da cu capul de pereţi; Ce intră în gura lupului nu se mai poate scoate = A scoate din gura lupului; *zicătorile următoare trec la proverbele:* A prinde mămăliga coajă = Mămăliga când prinde coajă se acreşte, Bate apa-n piuă = În zadar, baţi apa-n piuă, tot n-o să iasă untul *etc.*

Legăturile proverbului cu celelalte specii folclorice sunt multiple. Îndeosebi prin absorbirea lui de către creatorul popular

[3] I.C. Chiţimia, *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, Bucureşti, Minerva, 1971, p. 111.

în texte. Şi prezenţa lui se detectează chiar în spaţiul unor producţii poetice restrânse, ca într-o strigătură satirică: Nu mă călca pe opinci/ Că te fac de le mănânci!

Expresie artistică a unor trăiri profunde şi repetate, deseori multiseculare, proverbul n-a constituit numai un produs literar, mult vehiculat pentru relevarea şi plasticizarea unui fapt, ci, implicit, şi un mijloc de consolare a unor oameni aflaţi într-o stare critică şi de a le insufla acestora noi speranţe în viaţă. Tocmai de aceea orice proverb conţine un mesaj. Şi acest mesaj este incifrat subtil chiar în unele proverbe cu forme constatoare: Ce e frumos la toţi le place, Munca e cea mai bună avuţie, Soarele răsare pentru toţi *ş.a. Însă mesajul majorităţii acestor producţii folclorice este unul didactic, deschis şi precis. Invocându-le frecvent fie verbal, fie în scris, oamenii le conferă destinaţii multiple, precum: avertizarea asupra luării unei hotărâri nefaste, formularea unui îndemn, enunţarea unui sfat, adoptarea unei precauţii în împrejurări nebuloase ş.a.O sumedenie de proverbe cu astfel de mesaje se exprimă prin construcţii imperative, cu forma afirmativă:* Cască ochii la tocmeală,/ Nu după ce te-nşală, Să fugi de omul însemnat ca de dracul, Să fii bun şi blând la toate,/ Dar până unde se poate *etc. şi îndeosebi cu forma negativă:* Nu râde de altu',/ Vede-te pe tine; Nu te lăuda până nu faci treaba, Nu-ţi băga lingura unde nu-ţi fierbe oala *etc.*

Registrul tematic al proverbelor este extrem de întins, încorporând numeroase aspecte – de la geneza lumii până la elementele cotidiene. În acest sens, este ilustrativ Indicele tematic *al unor antologii masive, cu mii de proverbe şi zicători. Indicele respectiv prefigurează un vast tablou cu sute de aspecte tematice care mai de care mai surprinzătoare. O primă serie de proverbe, generate de oameni în epocile istorice anterioare, au o formă arhaică, dar îşi păstrează conţinutul încă actual:* Schimbarea domnilor,/ Bucuria nebunilor, Cum e turcul şi pistolul, În urma zaverei, mulţi viteji s-arată, Mai bine în bordeiul meu,/ Decât în casa ta. *Bineînţeles că majoritatea celorlalte categorii de proverbe privesc problematica existenţială contemporană. În primul rând, valenţele morale ale omului. Înţelepciunea, cu numeroasele ei faţete, de pildă,*

polarizează zeci de proverbe care-i subliniază forța și capacitatea transformatoare a semenilor noștri: Ochii înțeleptului văd mai departe, Înțeleptul tace și face, Înțeleptul făgăduiește și nebunul trage nădejde, Întâi gândește și apoi pornește, Măsoară de mai multe ori/ Și taie o singură dată, E mai bine să taci decât să vorbești de rău *etc. Munca oamenilor stă, de asemenea, în centrul proverbelor, îndeosebi prin accentuarea calităților ei și prin formularea unor îndemnuri la activitate pentru asigurarea existenței și pentru atingerea idealurilor:* Munca e brățară de aur, La treabă se vede omul ce poate, Lucrul bine început/ E pe jumătate făcut, Omul cu meșteșug/ Trăiește din belșug, Harnic ca o albină/ Strângător ca o furnică *etc. Legată intim de muncă este învățătura, forma de activitate a copiilor și tinerilor. Învățătura inspiră o altă categorie întinsă de proverbe, cu relevarea rostului ei în practica vieții și cu nelipsitele îndemnuri insistente la muncă intelectuală:* Învățătura este cea mai bună avuție, Ai carte,/ Ai parte;/ N-ai carte,/ N-ai parte, Omul învățat are stea în frunte, Învățătura nu se cumpără, Banii nu aduc învățătura, învățătura aduce bani, Învață la tinerețe,/ Ca să știi la bătrânețe, Învățăm cât trăim/ Și tot neînvățați murim *etc. Instituțiile statului, cu plusurile și minusurile lor, se găsesc într-o listă bogată cu texte paremiologice. Și mai ales justiția, de care oamenii s-au lovit mai mult și au cunoscut-o mai temeinic. În căutarea dreptății, justițiabilii au încredere în instituție, căci* Judecata n-o poți face cu sapa, *dar rămân dezamăgiți de corupția slujitorilor ei – de tergiversarea nejustificată și tendențioasă a anchetelor conduse de către procurori, de vânzarea proceselor de către judecători:* Legea-i după cum o fac domnii, Judecata-i cu nasul de ceară, Judecătorul e ca osia de căruță: cum o ungi nu mai scârțâie, Nu după suman trebuie judecat omul *etc. Alte numeroase componente tematice ce alimentează copios provereble se pot afla în celelalte liste ale lor.*

În principiu, proverbele se prefigurează într-o formă sentențioasă. Dar, atunci când ele sintetizează o experiență sau un aspect „negativ“, se constituie în structuri satirice: Păzește-mă de găini,/ Că de câini nu mi-e frică, Râde ciob de oală spartă, Știe carte până la genunchiul broaștii *ș.a.*

Proverbul este una dintre cele mai scurte creații folclorice.Compozițional, el evoluează într-un perimetru foarte restrâns, prin una ori două propoziții, rar mai multe. Analizate detaliat, proverbele se organizează – concluzionează Ov. Bârlea[4]*– în două tipuri compoziționale, cu un profil clasic.*

Tipul sentențios *este primul tip compozițional al speciei. El operează cu noțiuni de largă circulație și prezintă direct realitatea. Tipul este particularizat printr-un set de modalități și de clișee stilistice. Natura sentențioasă a acestor proverbe cere deseori folosirea imperativului, cu formele afirmativă și negativă. Și enunțurile tipului, generalizate și necontroversate, se deschid la început de propoziție tocmai prin tiparele stilistice – de pildă cu formele prenumelui* cine: Cine fură își ia răsplata, Cine nu învață la tinerețe/ Va plânge la bătrânețe *etc.;* ce: Ce-a semănat, aia a cules, Ce e strâmb din fire/ Anevoie se mai îndreaptă *etc. O altă formă a acestui tip o constituie folosirea cumulului de substantive comune într-o propoziție sau frază, menită să polarizeze atenția asupra unui aspect important:* Pâine și sare/ Și să nu te uiți la soare, Trei lucruri nu se împrumută: nevasta, calul și pușca *etc. Tipul de proverb sentențios își mai concentrează ideile prin seria imaginilor, apelânmd la unele mijloace stilistice, în special la personificare:* Minciuna are picioare scurte, Vremea râde,/ Vremea plânge *etc.*

Tipul imagistic *este al doilea tip compozițional al proverbelor.* Tipul valorifică aspecte *concrete, compunând imagini cu elemente împrumutate direct din lumea cotidiană, spre a servi la enunțarea constatării. El încorporează proverbele propriu-zise, cu un enunț polivalent, elementele concrete servind de metaforă situațiilor similare invocate de interlocutor*[5]*. Procedeele de realizare ale tipului sunt extrem de numeroae – cu figuri de stil și cu clișee.*

Dintre construcțiile stilistice, remarcăm personificarea, destinată să creeze imagini pregnante: Râde ciob de oală spartă, Gardul are ochi și zidul – urechi *etc.;* repetiția, *atingând toate componentele morfologiei, menită să accentueze nucleul*

---

[4] Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 328.

[5] *Ibidem*, p. 331.

raţional: Ban la ban trage, Casa este casă,/ Când ai o gospodină în casă *etc., cu* adjectiv. Din omul bun, bun lucru iese. Nu-i frumos ce e frumos/ Şi-i frumos ce-mi place mie *etc., cu* pronume: Ea îşi cântă,/ Ea îşi descântă, El judecă,/ Tot el spânzură; Cine are bea şi mănâncă/ Cine nu, stă şi se uită *etc., cu* verb: Cine îşi dă,/ Lui îşi dă, Ce ştie popa nu ştie satul; *cu* adverb: Încetul cu încetul/ Se face oţetul tare, Geaba vii,/ Geaba te duci, Geaba rupi nişte papuci *etc. Nu trebuie omise, având aceeaşi eficacitate estetică, nici celelalte mijloace stilistice (comparaţia, enumeraţie, paralelismul). O altă serie de proverbe se bazează, ca şi la tipul sentenţios, pe clişee deja cunoscute, precum cu* cine: Cine poate oase roade/ Cine nu nici carne moale, Cine samănă spini,/ Spini culege *etc., cu construcţia combinată* decât... mai... *pentru compararea a două elemente:* Decât mâncare stricată/ Mai bine maţe crăpate, Decât în târg cu papuci,/ Mai bine-n crâng cu opinici *etc., cu disjunctivele* nici... nici: Nici în car/ Nici în teleguţă, Nici nu-i ninge,/ Nici nu-i plouă *etc.*

Realizarea artistică completă a majorităţii proverbelor se întregeşte, ca la multe alte bunuri folclorice, cu aspectul muzical. Şi producerea sonorităţii urmează câteva căi, în locuri variate – prin jocuri de cuvinte: Face albul negru şi negrul în alb, Omul face banii şi banii pe om *ş.a.; cu ajutorul rimei (asonanţei) care segmentează enunţul în componente rimate, uneori de întinderea unor adevărate emistihuri, cu rimă interioară:* Duşmănia/ Strică omenia, Fala mare/ Trăistă n-are, În lume păpuşă/ Şi-n casă mătuşă *ş.a. Cultivarea simetriilor sonore înfrumuseţează cu diamantele lor enunţurile speciei.*

În privinţa numărului de tipuri ale proverbului, corpusul speciei numără aproximativ 4000 de tipuri, o uriaşă bogăţie spirituală a poporului român.

*

A doua specie a literaturii aforistice şi enigmatice o constituie ghicitoarea. *Specia e cunoscută în nordul ţării cu termenul de* cimilitură, *iar în sudul ei (Transilvania sudică, Moldova sudică, Muntenia, Oltenia) cu denumirea de* ghicitoare.

Regional, îndeosebi în Muntenia, oamenii îi mai spun gâcitoare. *Învățământul a contribuit vădit la extinderea penultimului termen în detrimentul primului. Ghicitoarea se aseamănă prin formă cu proverbul. În pofida unor sceptici, ignoranți ai manifestărilor folclorice din satele tradiționale, ele mai fac încă parte din repertoriul lor artistic.*

Ghicitoarea este un tip de joc colectiv lingvistic, care apelează frecvent la metafore și alegorii pentru construirea ei, destinată să verifice inteligența, abilitatea și orizontul cultural al oamenilor. Ghicitoarea este o specie scurtă, densă, ceea ce facilitează difuzarea ei.

Originea ghicitorilor se pierde în timpurile imemorabile. Se crede că la baza lor stă limbajul tabuistic vehiculat de oamenii cu o mentalitate arhaică în triburile preistorice și istorice. Căci cuvintele considerate nocive au fost substituite cu altele, producând deseori, în serii asociate, anumite metafore, metonimii, alegorii. Tabuurile acestea lingvistice s-au ivit inițial în triburile vânătorești. Mii de oameni își însușeau limbajul tabuistic spre a preveni presupusele pericole. Din primele tabuuri au apărut ghicitorile, și ele aveau un vădit caracter instructiv.

În același timp, ghicitorile devin un număr de probă acceptabil al verificării cunoștințelor și abilității tinerilor ce doreau să treacă în rândul adulților în cadrul riturilor de inițiere. Funcția rituală a rămas consecventă în repertoriile basmelor și în țesătura miturilor. Într-o serie de basme, candidatul la căsătoria cu fiica împăratului trebuie să răspundă afirmativ, spre a-și dovedi virtuțile cavalerești, la cele 3 ghicitori adresate de părintele fetei. În mitul despre Sfinxul din Teba[6]*, bunăoară, acesta îi adresează lui Oedip ghicitoarea despre ființa cu patru, trei și două picioare. Treptat, în alte noi condiții social-culturale, vechile funcții tabuistice și rituale, au fost abandonate. În epoca mdoernă, ghicitoarea, cultivată în repertoriile folclorice ale șezătorilor, clăcilor, cabanelor forestiere etc., este concepută ca un mijloc de verificare a înțelepciunii, a capacității de imaginație, a orizontului folcloric și ca un număr de distracție.*

---

[6] Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, ed. a II-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p. 255-256.

În privința sporirii funcției distractive, creatorii populari introduc deseori în repertoriul speciei – după cum am observat la manifestările tradiționale din satele Stroești și Ciobotea din Argeș, în 1970 - mai multe ghicitori licențioase.

Și culegerea ghicitorilor a început paralel cu cea a altor specii folclorice, din secolul al XIX-lea, de către P. Ispirescu, Gh. T. Bulgărescu, Tudor Pamfile, D. Mihalache, Gr. C. Tocilescu, Artur Gorovei a întocmit chiar un corpus al speciei, Cimiliturile românilor *(1898). Studiul adânc al ghicitorilor l-au întreprins: Moses Gaster, G. Pascu, Tudor Vianu, I. C. Chițimia, Ov. Papadima, Gh. Vrabie, M. Pop, Pavel Ruxăndoiu, Adriana Rujan etc.*

Ghicitorile sunt alimentate de o gamă largă de componente tematice dintre cele mai surprinzătoare – de la minusculul ac de cusut până la îndepărtatul soare. Accentul cade pe om și pe universul lui domestic. Însă nu sunt omise absolut din textele lor nici frumusețile naturii și nici sălbăticiunile ei. Unii autori își alcătuiesc culegerile, în ultimul timp, chiar după principiul tematic. Cum însușirile obiectelor și ființelor din ghicitori sunt încifrate îndeosebi în metafore, metonimii etc., trebuie să le descifrezi pe acestea prin găsirea echivalentelor lor. Adică ghicirea elementelor tematice se face prin găsirea însușirilor lor date de către metafore, metonimii. Și detectarea însușirilor se poate produce după origine, formă, poziție, mișcare, efect, culoare, volum.

Câteva exemple de identificare a obiectelor după formă: Ce e mic/ Și mititel/ Și-ngrădește/ Frumușel? (Acul); *după* formă și poziție: Fel de fel de pălării/ Ascunse prin bălării (Ciupercile); *după* formă și efect: Pitic sunt, de toți mă agăț/ Și pe toată lumea-nvăț (Condeiul); *după* formă și mișcare: Îngrop așchii/ Întind funii/ Și strâng gheme (Dovlecii) *etc. Există o sumedenie de teme (acul, oul) cărora li se dedică fiecăreia mai multe ghicitori, uneori de ordinul zecilor. Nu de puține ori, schema compozițională a unei ghicitori li se aplică, cu minime modificări, și la construirea altora. Structura ghicitorilor:* M-a trimis domnul de sus/ La cel de jos/ Să-i aduc carne fără os *se întâlnește la cimiliturile* Brânza *și* Buzele și limba; Sus copaie/ Jos copaie/ La mijloc/ Carne de oaie *corespunde producțiilor*

Broasca țestoasă, Gura, Nuca *și* Scoica *etc.*

Ghicitoarea se încadrează, ca și proverbul, în speciile cu un perimetru restrâns. Are independență în circulație. Realizarea ei compozițională și stilistică se produce cu mijloacele specifice speciei. În contextul debitului verbal din manifestările folclorice, ghicitoarea se înrămează în formule, în special cu formula inițială: Ghici/ Ghicitoarea mea:/ Cine merge la puț/ Și nu bea apă? (Clopotul). *Însă formulele respective sunt omise aproape întotdeauna de către folcloriști la culegerea textelor; ele rămân atunci subînțelese.*

Specia se realizează, independent, în spațiul său limitat prin trei tipuri compoziționale[7] – simplu, compus *și* serial. Tipul simplu *este ghicitoarea cu un enunț simplu și, aproape întotdeauna interogativ, de genul:* Ce zboară mai iute/ Și mai iute pe lumea asta? (Gândul); Stejar verde, /Vârfu-i arde (Bujorul) *ș.a.* Tipul compus *e o ghicitoare care constă în formularea și enumerarea a două sau mai multe determinante ale obiectului de ghicit. Ghicitoarea aceasta are o structură complexă și solicită dezlegătorilor un mai înalt grad de gândire și de imaginație. Există deci ghicitori care se constituie în serii cu două determinante ale obiectului de ghicit:* Ce-i rotund/ Și fără fund? (Cercul); Am un cal:/ De slab ce e/ Îl duc la apă (Donița) *etc.; cu mai mult de două determinante ale obiectului de ghicit:* Am o vacă neagră,/ Și când fată/ Se strâng băieții împrejur/ Grămadă (Ceaunul), La cap pieptene,/ La coadă secere, /La mijloc pepene, /Ghici cine e? (Cocoșul); Două obiele, /Patru proptele, /O fâțâită/ Și-o obială (Porcul) *etc.*

În fine, tipul serial *se realizează prin înlănțuirea logică, potrivit succesiunii lor reale, a determinanților obiectului de ghicit, ceea ce produce extinderea ghicitoarei. Numărul acestora, mai greu de memorat, e însă limitat. Un singur exemplu edificaor, cu ghicitoarea despre cap:* Am un dovleac:/ Deasupra dovleacului/ Este o pădure; /Dedesubt de pădure,/ Este o câmpie; /Dedesubt de lăstari,/ Sunt două lacuri;/ Dedesubt de lacuri,/ Este o movilă;/ Dedesubt de movilă,/ Este o ciutură,/ Ghici ce este?

---

[7] Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 357.

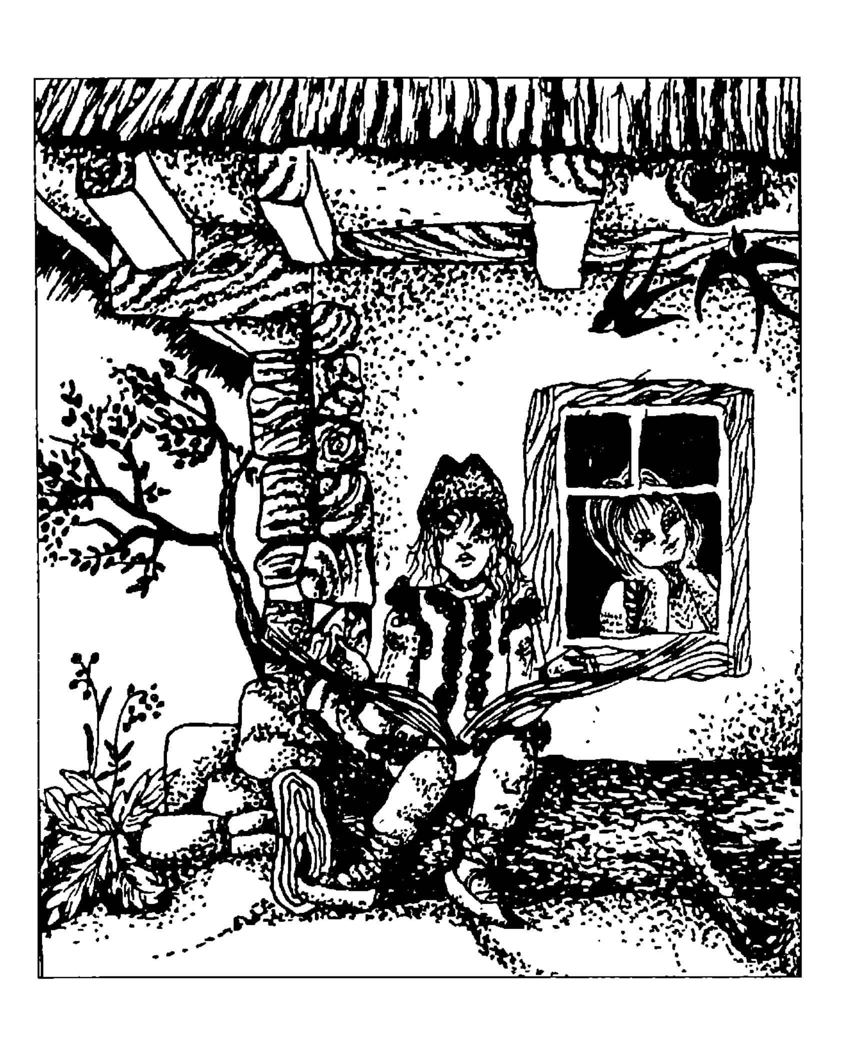
Concretizarea ghicitorilor în cadrul celor trei tipuri compoziționale se realizează cu toate modurile de comunicare. Evident, primează, în majoritatea compunerilor ghicitoarelor, descrierea. Și descrierea se realizează prin categoriile ei - prin simplul enunț: Dumbravă sumbră,/ Fără umbră (Apa), Pe o vale cotită,/ Vine mierla-nsorcovită (Ceața), *prin enumerare de secvențe:* La cap mare, / La trup mare, / La mijloc / Ca un fir de busuioc (Furnica), Pielea verde, / Carnea roșie / Și oasele negre (Pepenele) *ș.a.; prin binomul contrastant:* Vacă nu e, / Dar iarbă mănâncă, / Pasăre nu e, / Dar în copac se urcă; Lăutar nu e, / Dar de cântat cântă; / Pește nu e, / Dar de înotat înoată (Broasca); Are coarne și nu e bou, / Are șea și nu e cal, / Se suie-n pom / Și nu e șarpe (Melcul) *ș.a. Mai rar se utilizează narațiunea în prezentarea determinanților obiectului de ghicit la persoana I-a sau a III-a, precum în acest exemplu:* O fată tânără trece-n zori / Și-și varsă lacrimile peste flori, / Luna le-a văzut și nu le-a ridicat, / Soarele îndată le-a uscat (Roua). *Mult mai sporadic se apelează la dialogul de o mare autenticitate, ca în ghicitoarea despre tată și fiică:* – Bună ziua, omul cu omoaia! / – Mulțumim dumitale, / Dar nu sunt omul cu omoaia; /Mama lui e soacra mumei mele. /Ghici ce rudă sunt? *În anumite cazuri, ghicitorile se creează, în cadrul modurilor de comunicare, prin mijloace onomatopeice existente deja în limbă sau produse direct de creatori, ca în ghicitoarea despre cal:* În pădure / Cioca, / Boca! / În târg / Preapa - / Leapa! / Acas' / Mi- / Ho- / Ho! *Componentele onomatopeice sugerează trăsăturile obiectului de ghicit. Există destule contexte în care cele trei moduri de expresie se interferează în chip fericit.*

Chiar din exemplele evocate în multiplele împrejurări se poate constata o frecventă predilecție a ghicitoarei spre construcțiile simetrice sonore. Introducerea masivă a rimei (asonanța) în spațiul textului în chip liber îi împarte enunțul în diferite segmente sonore, emistihuri, în lungimi de la două la opt și chiar mai multe silabe: Sus tună, / Jos răsună, / Cetele s-adună (Biserica) *sau* În pădure mă născui, / În pădure mă făcui; /Acasă dac' m-a dus, / Vătaf la ușă m-a pus (Bâtă).

Corpusul ghicitorii se ridică la 3000 de tipuri, un tezaur destul de bogat.

Privite în totalitatea şi esenţa lor, cele două specii, proverbul şi ghicitoarea, create de plăsmuitori talentaţi cu mijloacele expresive dintre cele mai potrivite şi şlefuite de zeci de generaţii de oameni, ne apar acum într-adevăr ca autentice giuvaere spirituale.

MIHAIL M. ROBEA

I. PROVERBE ȘI ZICĂTORI

A

1 • **A** ajunge cuţitul la os.

2 • **A** ajunge de râsul curcilor.

3 • **A** ajunge la lulele.

4 • **A** ajunge la spartul târgului.

5 • **A** ajunge otreapă de vase.

6 • **A** ajunge slugă la dârloagă.

7 • **A** ajuns bărbatul sluga nevestii.

8 • **A** ajuns după ce s-au împărţit colacii.

9 • **A** ajuns la sapă de lemn.

10 • **A** albit și pe dracul.

11 • **A** alege din două una.

12 • **A** alege neghina de grâu.

13 • **A** alege pe sprânceană.

14 • **A** alerga ca un cal de poștă.

15 • **A** ales până a cules.

16 • **A** apuca luna cu mâna.

17 • **A** arde tămâie dracului.

18 • **A** arunca banii pe fereastră.

19 • **A** arunca cu pietre în cineva.

20 • **A** asculta căţelul pământului.

21 • **A** aştepta să-i pice mură în gură.

22 • **A** avea ac de cojocul altuia.

23 • **A** avea bani gârlă.

24 • **A** avea bumbac în urechi.

25 • **A** avea capul de dovleac.

26 • **A** avea ce pune pe masă.

27 • **A** avea condei bun.

28 • **A** avea doagă la cap.

29 • **A** avea greieraşi în cap.

30 • **A** avea gura împuţită.

31 • **A** avea gura slobodă.

32 • **A** avea mâna curată.

33 • **A** avea oase moarte.

34 • **A** avea obraz subţire.

35 • **A** avea ochi de vulpe.

36 • **A** avea ochi la spate.

37 • **A** avea orbul găinilor.

38 • **A** avea pe vino-ncoace.

39 • **A** avea slovă frumoasă.

40 • **A** avea sticleţi la cap.

41 • **A** avea un os de ros.

42 • **A** avea urechea târgului.

43 • **A** avea zile cu carul.

44 • **A** bate apa-n piuă.

45 • **A** bate câmpii.

46 • **A** bate din picior.

47 • **A** bate palma (cu cineva).

48 • **A** bate toba-n târg.

49 • **A** băga în răcori pe cineva.

50 • **A** bea paharu morţii.

51 • **A**bia scăparăm de coasă şi începem la secerat.

52 • **A** cădea ca o baligă.

53 • **A** cădea din lac în puţ.

54 • **A** călca în străchini.

55 • **A** călca pe loc rău.

56 • **A** căptuşi pe cineva.

57 • **A** căra apă cu ciurul.

58 • **A** căuta acul în carul cu fân.

59 • **A** căuta ca iarba de leac.

60 • **A** căuta ceartă cu lumânarea aprinsă.

61 • **A** căuta chichiţe acolo unde nu sunt.

62 • **A** căuta cu lumânarea în amiaza mare.

63 • **A** căzut cu nasul în terci.

64 • **A** cere ca la uşa cortului.

65 • **A** cere luna.

66 • **A** clădi pe nisip.

67 • **A** creşte ca din apă.

68 • **A** creşte puiul de năpârcă.

69 • **A** da buzna ca chioru.

70 • **A** da cărţile pe faţă.

71 • **A** da cu barda-n lună.

72 • **A** da cu capul de prag.

73 • **A** da cu căciula în câini.

74 • **A** da cu ţărâna-n ochi.

75 • **A** da de fundul sacului.

76 • **A** da din colţ în colţ.

77 • **A** da din groapă în groapă.

78 • **A** da năvală ca porcul la dovleac.

79 • **A** da ortul popii.

80 • **A** dat bir cu fugiţii.

81 • **A** dat cinstea pe ruşine.

82 • **A** dat c-o mână
Şi-a luat cu două.

83 • **A** descoase pe om.

84 • **A** desface firu în patru.

85 • **A**devăru' umblă cu capul spart.

86 • **A**devărul ustură.

87 • **A**dio, și-un praz verde!

88 • **A** dormi iepurește.

89 • **A**dună la tinerețe,
Ca să ai la bătrânețe.

90 • **A**dună vara ca să ai toamna.

91 • **A** face capul calendar.

92 • **A** face gaură în cer.

93 • **A** face ochi ca de broască.

94 • **A** face pe cineva albie de porci.

95 • **A** face pe cineva cu ou și oțet.

96 • **A** face pe dracu-n patru.

97 • **A** face pe râiosu.

98 • **A** face piftie pe cineva.

99 • **A** face spume la gură.

100 • **A** face umbră pământului.

101 • **A** face zâmbre.

102 • **A** făcut calea-ntoarsă.

103 • **A** făcut ochii cât boul.

104 • **A** făgădui marea
Cu sarea.

105 • **A** fi a cincea roată la căruță.

106 • **A** fi bubă rea.

107 • **A** fi ca o zână.

108 • **A** fi cheia casii.

109 • **A** fi dobă de carte.

110 • **A** fi domn e o întâmplare,
A fi om e lucru mare.

111 • **A** fi mână spartă.

112 • **A** fi numa osul și pielea.

113 • **A** fi sbţire la obraz.

114 • **A** fi talpa iadului.

115 • **A** fi tot o apă și-un pământ.

116 • **A** fi un târâie-brâu.

117 • **A** freca ridichea cuiva.

118 • **A** fugi ca porcii la dovleac.

119 • **A**-i arde călcâiele.

120 • **A**i carte,
Ai parte;
N-ai carte,
N-ai parte.

121 • **A**-i crăpa obrazul de rușine.

122 • **A**-i da cu ușa-n nas.

123 • **A** face pe mortul în porumb.

124 • **A** fi domn e o-ntâmplare;
A fi om e lucru mare.

125 • **A** ieși basma curată.

126 • **A**-i face capul călindar.

127 • **A**-i ieși cuiva părul prin căciulă.

128 • **A**-i intra pe sub pielea cuiva.

129 • **A**i intrat în horă, trebuie să joci.

130 • **A**-i lipsi (cuiva) o doagă.

131 • **A**-i sări țandăra din te miri ce.

132 • **A**-i scoate gărgăunii din capul cuiva.

133 • **A**-i scoate sufletul cuiva.

134 • **A**-i veni mintea din urmă.

135 • **A** învățat ce-au uitat alții.

136 • **A**junge o măciucă la un car de oale.

137 • **A**-l călca-n picioare.

138 • **A**leargă mult,
Mănâncă mult.

139 • **A**lta a zis și alta a făcut.

140 • **A**ltă făină se macină acu la moară.

141 • **A** lua în tabarcă.

142 • **A** lua „pe nu știu" în brațe.

143 • **A** lucrat pe cineva în foi de viță.

144 • **A**nevoie se adună și repede se cheltuiesc banii.

145 • **A** nimerit ca Ieremia cu oiștea-n gard.

146 • **A** nimerit orbul Brăila.

147 • **A** nu avea pe cineva la inimă.

148 • **A** număra pe degete.

149 • **A** nu-și cunoaște lungul nasului.

150 • **A**pa curge, pietrele rămân.

151 • **A**pa, vântul și gura lumii nu le poţi opri.

152 • **A** pica cerul pe cineva.

153 • **A** picat în capcană.

154 • **A** pierit păstorul, s-au risipit oile.

155 • **A** plecat ca să aibă de unde veni.

156 • **A** pornit cu graba și s-a-ntâlnit cu zăbava.

157 • **A** prinde pe cineva cu ocaua mică.

158 • **A** prins mămăliga coajă.

159 • **A** pune gaz peste foc.

160 • **A** rămânea ca viţelul la poarta nouă.

161 • **A**re cap, dar n-are minte.

162 • **A**re o traistă de minciuni.

163 • **A**re văz de lup și auz de vulpe.

164 • **A** scoate gărgăunii din cap.

165 • **A** scoate pe cineva din pepeni.

166 • **A** se culca cu găinile.

167 • **A** se da peste cap.

168 • **A** se da sfoară în ţară.

169 • **A** se face de basm.

170 • **A** se face luntre și punte.

171 • **A** se îmbăta cu apă rece.

172 • **A** se lega de cineva ca boala de om.

173 • **A** se pune cu ţara.

174 • **A** se pune în lung și-n curmeziș.

175 • **A** sorbi cu ochii pe cineva.

176 • **A** sparge buba cuiva.

177 • **A**sta este roata lumii:
Unii suie,
Alţii coboară.

178 • **A**stăzi ești, mâine nu mai ești.

179 • **A**șa e soarta lumii: unii suie, alţii coboară.

180 • **A**șchia nu sare departe de tăietor.

181 • **A**-și arăta colţii.

182 • **A**-și pune mâinile-n cap.

183 • **A**-și lua inima în dinţi.

184 • **A**-și lua nasul la purtare.

185 • **A**-și pune mâinile în cap.

186 • **A** tăia frunză la câini.

187 • **A**tât îi ești bun:
Cât îi răstorni malu.

188 • **A** tunat
Și i-a adunat.

189 • **A**ța se-ntinde până se rupe.

190 • **A** ținut de la culesul porumbului
Până la tăiatul cocenilor.

191 • **A**u fost prieteni de la moară până la gară.

192 • **A** uitat de la mână până la gură.

193 • **A** umbla după potcoave de cai morți.

194 • **A** umbla pe cinci cărări.

195 • **A**urul este ochiul dracului.

196 • **A** văzut moartea cu ochii.

197 • **A** vedea verde înaintea ochilor.

198 • **A** veni la spartul târgului.

199 • **A** vorbi în bobote.

200 • **A**zi soare și frumos,
Mâine sunt nori și ploaie.

B

201 • **B**a că-i rasă,
Ba că-i tunsă.

202 • **B**a e albă,
Ba e neagră.

203 • **B**ani buni pentru zile negre.

204 • **B**anii nu aduc învăţătură, învăţătura aduce bani.

205 • **B**anul deschide uşile fără chei.

206 • **B**anul e ochiul dracului.

207 • **B**anul face bani.

208 • **B**anul la ban trage.

209 • **B**anul muncit nu se prăpădeşte.

210 • **B**arbă lungă,
Minte scurtă.

211 • **B**ate apa-n piuă.

212 • **B**ate fierul cât e cald.

213 • **B**ate şaua să priceapă iapa.

214 • **B**ate şi ţi se va deschide.

215 • **B**ate toba prin sat.

216 • **B**ărbaţii rămân bărbaţi.

217 • **B**ătrânii satului ca (şi) câinii la turmă.

218 • **B**ăutura are sămânţă de vorbă.

219 • **B**ăutura cere mâncare
Şi mâncarea cere băutură.

220 • **B**ine faci, bine găseşti.

221 • **B**oala din fire,
N-are lecuire.

222 • **B**oală lungă,
Moarte sigură.

223 • **B**ogat la minte.

224 • **B**oieru-i tot boier.

225 • **B**ou l-am dus,
Bou l-am adus.

226 • **B**oul se-ntinde până ajunge cu limba.

227 • **B**rânză bună în burduf de câine.

228 • **B**ucuraţi-vă cu cei ce se bucură
Şi plângeţi cu cei ce plâng.

229 • **B**ucurie-nşelătoare,
Ca roua de trecătoare.

230 • **B**un de gură,
Rău de lucru.

231 • **B**un de muscă.

232 • **B**ună, bună,
Până e nebună.

233 • **B**ună ţară,
Rea tocmeală.

234 • **B**ună ziua, căciulă,
Că stăpânul n-are gură!

235 • **B**ună ziua i-am dat,
Belea mi-am căpătat.

236 • **B**uturuga mică răstoarnă carul mare.

C

237 • **C**a acasă la tine,
Nu-i la nimenea mai bine.

238 • **C**a la noi la nimenea.

239 • **C**alcă de două ori într-un loc.

240 • **C**alea dreaptă este cea mai bună.

241 • **C**alic şi fudul.

242 • **C**alul bătrân nu se caută de dinţi.

243 • **C**alul bun se vinde din grajd.

244 • **C**alul nu creşte numai cu apă, paie şi bătaie.

245 • **C**ap mare,
Minte puţină.

246 • **C**a oţetul la rouă.

247 • **C**apra face,
Oaia trage.

248 • **C**apra sare masa,
Iada sare casa.

249 • **C**a prin urechile acului.

250 • **C**a puiul cucului
Pe creanga nucului.

251 • **C**apul le face,
Inima le trage.

252 • **C**ar cu două proţapuri.

253 • **C**are o fi
Tot un bărbăţel mi-o fi.

254 • **C**arte nu ştie,
Da' calcă popeşte.

255 • **C**asa este casă,
Când ai o gospodină în casă.

256 • **C**asa fără copii e ca clopotul fără limbă.

257 • **C**asa nemăturată,
Musafiri așteaptă.

258 • **C**ască ochii la tocmeală,
Nu după ce te-nșală.

259 • **C**a umbra după om se ţine.

260 • **C**aută una și dă peste alta.

261 • **C**ă-i laie,
Ca-i bălaie;
Ca-i una,
Ca-i alta.

262 • **C**ălătorului îi șade bine cu drumul.

263 • **C**ămașa copilului arată ce mamă are.

264 • **C**ămașa e mai aproape decât haina.

265 • **C**âinele care latră nu mușcă.

266 • **C**âinele latră, ursul trece.

267 • **C**âinele nu intră,
Dacă nu-i ușa deschisă.

268 • **C**âinii latră, ursul joacă.

269 • **C**ând ai bani,
Ai și dușmani.

270 • **C**ând de multe te-apuci,
Mai pe toate le-încurci.

271 • **C**ând doi se ceartă,
Al treilea câștigă.

272 • **C**ând îi dai, îi fată vaca;
Când îi cei, îi moare viţelul.

273 • **C**ând mi-i vedea ceafa.

274 • **C**ând nici nu gândești,
Atunci te trântește.

275 • **C**ând o face salcia mere
Și răchita micșunele.

276 • **C**ând pisica nu-i acasă,
Joacă șoarecii pe masă.

277 • **C**ând s-o întâlni malul cu dealul.

278 • **C**ând sunt doi puterea crește.

279 • **C**ând s-o face mama fată mare.

280 • **C**ând vede că l-ai zărit,
Hoțul zâce c-a glumit.

281 • **C**ât ai arunca cu securea.

282 • **C**ât ai îmbuca o dată.

283 • **C**ât dai,
Atâta iei.

284 • **C**âte bordeie,
Atâtea obiceie.

285 • **C**âte capete,
Atâtea păreri.

286 • **C**âte flori sunt pe pământ,
Toate se duc în mormânt.

287 • **C**âte îmbucături,
Atâtea înghițituri.

288 • **C**e-a câștigat într-o vară,
A băut într-o sară.

289 • **C**e-a fost verde s-a uscat.

290 • **C**ea mai bună băutură
Este apa din fântână.

291 • **C**e-am avut
Şi ce-am pierdut.

292 • **C**e-a mâncat lupul
E bun mâncat.

293 • **C**earta fără bătaie e ca nunta fără lăutari.

294 • **C**e-a sămănat, aia a cules.

295 • **C**e-au căutat,
Peste aia au dat.

296 • **C**e e frumos la toţi le place.

297 • **C**e e în gușă,
E și-n căpușă.

298 • **C**e e nou e tot mai greu.

299 • **C**e face un prost, nu pot desface zece deştepţi.

300 • **C**e e pe el, e și pe culme, ferească Dumnezeu!

301 • **C**e e strâmb din fire,
Anevoie se mai îndreaptă.

302 • **C**e-i în mână,
Nu-i minciună.

303 • **C**e i-o fi tatii,
I-o fi și mamii.

304 • **C**e leagă femeia,
Nici dracul nu dezleagă.

305 • **C**ele bune
Să se-adune;
Cele rele
Să se spele.

306 • **C**el mai tare
E și mai mare.

307 • **C**e mi-e Tanda,
Ce mi-e Manda.

308 • **C**e mi-e în gușe,
Mi-e și-n căpușe.

309 • **C**e naște din pisică,
Şoareci mănâncă.

310 • **C**e poţi face astăzi, nu lăsa pe mâine.

311 • **C**e sameni, aia culegi.

312 • **C**e-și face omul singur, nici dracul nu desface.

313 • **C**e știe popa, nu știe satul.

314 • **C**e ţie nu-ţi place,
Altuia nu-i face.

315 • **C**e ţi-e scris,
În frunte ţi-e pus.

316 • **C**inci câștigă,
Şapte mănâncă.

317 • **C**inci degete sunt la o mână,
Şi nu seamănă unu' cu altu'.

318 • **C**ine adună la tinereţe,
Are la bătrâneţe.

319 • **C**ine a încurcat pânza, trebuie să o descurce.

320 • **C**ine a păţit multe,
Ştie multe.

321 • **C**ine are, bea și mănâncă;
Cine nu, stă și se uită.

322 • **C**ine are carte are patru ochi.

323 • **C**ine-are mână lungă
Pierde și ce are-n pungă.

324 • **C**ine de cuvânt nu înţelege,
Nu înţelege nici de ciomage.

325 • **C**ine e cinstit, pe așternut moale doarme.

326 • **C**ine face,
Lui își face.

327 • **C**ine face bine,
Bine găsește.

328 • **C**ine fură azi un ou,
Mâine fură un bou.

329 • **C**ine fură își ia răsplata.

330 • **C**ine intră în cârciumă nu intră ca să se închine.

331 • **C**ine întreabă nu greșește.

332 • **C**ine își dă,
Lui își dă.

333 • **C**ine lucrează și tace,
Mai multă treabă face.

334 • **C**ine minte, și fură.

335 • **C**ine mișcă,
Tot mai pișcă.

336 • **C**ine-mparte,
Parte își face.

337 • **C**ine muncește,
Hrană agonisește.

338 • **C**ine n-a suferit nu știe ce e durerea.

339 • **C**ine nu cască ochii, deschide punga.

340 • **C**ine nu învață la tinerețe,
Va plânge la bătrânețe.

341 • **C**ine o face ca mine,
Ca mine o să pățească.

342 • **C**ine poate oase roade,
Cine nu nici carne moale.

343 • **C**ine râde la urmă,
Râde mai bine.

344 • **C**ine s-a ars cu ciorbă,
Suflă și în iaurt.

345 • **C**ine samănă spini,
Spini culege.

346 • **C**ine sapă groapa altuia,
Cade el în ea.

347 • **C**ine scoate sabia,
De sabie va pieri.

348 • **C**ine scuipă în sus îi cade pe obraz.

349 • **C**ine se culcă devreme,
Se scoală de dimineață.

350 • **C**ine se grăbește,
Curând ostenește.

351 • **C**ine se lăcomește
Nu se procopsește.

352 • **C**ine se scoală de dimineață,
Departe ajunge.

353 • **C**ine se știe cu musca pe căciulă, se apără.

354 • **C**ine știe carte are patru ochi.

355 • **C**ine știe multe moare.

356 • **C**ine umblă după doi iepuri nu prinde niciunul.

357 • **C**ine umblă după luntre cade-n apă.

358 • **C**ine umblă pe toate drumurile nu ajunge nicăieri.

359 • **C**ine vine târziu la masă, roade oasele.

360 • **C**ine vrea să mănânce, să aibă lingură.

361 • **C**ioara e tot cioară.

362 • **C**ioara își cunoaște cuibul său.

363 • **C**iobanul fără fluier,
E ca mierla fără șuier.

364 • **C**-o funie să-i legi
Şi p-amândoi să-i îneci.

365 • **C**opiii după părinţi, ca poamele după pom.

366 • **C**opilul cu moașe multe rămâne nemoșit.

367 • **C**opilul până nu plânge nu capătă ţâţă.

368 • **C**opilul răsfăţat
Rămâne neînvăţat.

369 • **C**orb la corb nu-și scoate ochii.

370 • **C**rescut la ţăruș.

371 • **C**roitorul umblă rupt și ciubotarul desculţ.

372 • **C**u bani găsești și lapte de pasăre.

373 • **C**u bunătatea mea,
Eu am rămas grea.

374 • **C**u doi peşti-n oală
Şi cu coada afară
Nu se poate.

375 • **C**ui pe cui se scoate afară.

376 • **C**u lăutari şi cu masă
Aduci pe dracul în casă.

377 • **C**um e boierul e şi sluga.

378 • **C**um e fapta şi plata.

379 • **C**um e marfa şi muşteriul.

380 • **C**um e naşul, şi finul.

381 • **C**um era, bună, rea,
Îmi făceam treaba cu ea.

382 • **C**um e sacul, şi petecul.

383 • **C**um e turcul şi pistolul.

384 • **C**um înnozi,
Aşa deznozi.

385 • **C**um îţi aşterni,
Aşa vei dormi.

386 • **C**um s-a câştigat,
Aşa s-a mâncat.

387 • **C**um ţi-e inima, aşa ţi-e şi câştigul.

388 • **C**um zici bună ziua,
Aşa ţi se răspunde.

389 • **C**-un ac
Tot sărac.

390 • **C**u neamurile să mănânci, să bei,
Daraveri să n-ai cu ele.

391 • **C**-un picior în groapă
Şi cu altul afară.

392 • **C**-un soldat nu faci o ţară.

393 • **C**u o mână dă
Şi cu alta adună.

394 • **C**u o minciună boierească
Înconjuri ţara ungurească.

395 • **C**u plânsul nu se înviază morţii.

396 • **C**u răbdarea
Treci și marea.

397 • **C**u răbdare și tăcere
Se face agurida miere.

398 • **C**u un ochi la slănină
Şi cu altul la făină.

399 • **C**uvântul
E ca vântul;
Nu se ajunge nici cu armăsarul,
Nici cu ogarul.

400 • **C**u vorbe dulci
Mai multă pâine mănânci.

D

401 • **D**acă ai bani,
Ai prieteni și dușmani.

402 • **D**acă are omul noroc, măcar să samene și cărbuni și tot se face.

403 • **D**acă dai,
N-ai.

404 ● **D**acă n-ai azi, ai mâine.

405 ● **D**acă nu curge, tot pică.

406 ● **D**acă nu deschizi ochii,
Deschizi punga.

407 ● **D**acă nu e cap,
Vai de picioare.

408 ● **D**acă nu plouă în mai,
Nu se mănâncă mălai.

409 ● **D**acă nu te mănâncă,
N-ai de ce să te scarpini.

410 ● **D**acă socoţi plăcinta din câte pături îi, n-o mai mănânci.

411 ● **D**acă spui prostului adevărul, te toacă la cap.

412 ● **D**acă te-i băgat în joc,
Trebuie să joci.

413 ● **D**acă te iei după măgar, te duce la stână.

414 ● **D**-ai cinstit-o ca pe soră,
Ea te-njură şi te bate.

415 ● **D**ai cu gura ca să iasă banul.

416 ● **D**-aia n-are ursul coadă.

417 ● **D**-alde terchea-berchea
Doi lei perechea.

418 ● **D**arul nu-i cu carul.

419 ● **D**ă cinstea pe ruşine şi pacea pe gâlceavă.

420 ● **D**ă din mână
Şi din gură.

421 • **D**ă-mi, Doamne, puterea tânărului
Şi mintea bătrânului.

422 • **D**ă nas lui Ivan
Că se suie pe divan.

423 • **D**eal cu deal se-ntâlneşte, dar păi om cu om.

424 • **D**e-ar fi pe inima mea.

425 • **D**e-ar şti omul ce-ar păţi,
Dinainte s-ar feri.

426 • **D**e bine, nimenea nu fuge.

427 • **D**e cap şi-a făcut,
De cap s-a dus.

428 • **D**e când cu moaşa Eva.

429 • **D**e când e lumea şi pământul,
Pe cuptor nu bate vântul.

430 • **D**e când era bunica fată mare.

431 • **D**e când era mama fată mare.

432 • **D**e când urzea Dumnezeu pământul.

433 • **D**ecât bogat şi bolnav,
Mai bine sărac şi sănătos.

434 • **D**ecât codaş la oraş,
Mai bine-n satul tău fruntaş.

435 • **D**ecât c-un prost la câştig,
Mai bine c-un dăştept la pungă.

436 • **D**ecât în târg cu papuci,
Mai bine-n crâng cu opinci.

437 • **D**ecât mâncare stricată,
Mai bine maţe crăpate.

438 ● **D**ecât niciodată, mai bine mai târziu.

439 ● **D**ecât să plâng eu, mai bine să plângă ei.

440 ● **D**ecât un filosof ofticos,
Mai bine un măgar sănătos.

441 ● **D**e ce ai colți mai mari, cu atât ești mai căutat.

442 ● **D**e ce fugi, nu scapi.

443 ● **D**e ce se teme omul nu scapă.

444 ● **D**e ce ţi-e urât, nu scapi.

445 ● **D**e dorul fragilor, mănânci și cotoarele.

446 ● **D**egeaba mai baţi fierul după ce se răcește.

447 ● **D**egrabă să asculţi,
Târziu să grăiești.

448 ● **D**e haram a fost,
De haram s-a dus.

449 ● **D**e joi în Paști.

450 ● **D**e la cine nu te-aștepţi, acela nu te vinde.

451 ● **D**e la mână până la gură.

452 ● **D**e la mine puţin, de la Dumnezeu mult.

453 ● **D**e la omul cinstit,
E destul un cuvânt.

454 ● **D**e la vlădică
Până la opincă.

455 ● **D**e multe ori, când te grăbești,
Ce cauți, nu găsești.

456 • **D**e multe ori din ţânţar,
Lumea face armăsar.

457 • **D**e nu l-aş mai vedea parcă aş mai trăi.

458 • **D**e nu pică,
Tot cură.

459 • **D**e oameni răi, să fugi ca dracul de tămâie.

460 • **D**e popă nu scapi nici mort.

461 • **D**eşi plopul e mare,
Poame dânsul n-are.

462 • **D**e unde nu gândeşti, d-acolo sare iepurele.

463 • **D**e unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere.

464 • **D**in cele mici se fac cele mari.

465 • **D**in coadă de câine nu faci sită de mătase.

466 • **D**in două rele, alegi pe una mai bună.

467 • **D**in omul bun, bun lucru iese.

468 • **D**in stejar, stejar răsare.

469 • **D**intr-un fus de moară,
Ai făcut o coadă de ţăsală.

470 • **D**in vorbă în vorbă iese adevărul.

471 • **D**in vorbă se face fapta şi din faptă vorba.

472 • **D**racul nu e aşa de negru cum îl zugrăveşte românul.

473 • **D**ragostea nu se face cu sila.

474 • **D**reptatea niciodată nu piere.

475 • **D**reptatea umblă cu capul spart.

476 • **D**rumul drept e lung.

477 • **D**umnezeu amână, dar nu uită.

478 • **D**umnezeu dă,
Dumnezeu ia.

479 • **D**umnezeu nu rămâne dator la nimeni.

480 • **D**upă bătălie, mulţi viteji se arată.

481 • **D**upă ce că e sărac, mai ţine şi nasu' pe sus.

482 • **D**upă furtună, vine şi vreme bună.

483 • **D**upă ploaie, nu-ţi pune umbrela.

484 • **D**upă sac, şi petecul.

485 • **D**upă unelte se cunoaşte meşterul.

486 • **D**uşmănia
Strică omenia.

487 • **D**u-te unde a dus surdul iapa.

E

488 • **E**a îşi cântă,
Ea îşi descântă.

489 • **E** bătut în cap.

490 • **E** bun numai când doarme.

491 • **E** ca vita, doar că nu paşte.

492 • **E** crescut la coada vacii.

493 • **E** cu casa în spinare ca melcul.

494 ● **E**i se ceartă,
Ei se iartă.

495 ● **E**l judecă,
Tot el spânzură.

496 ● **E** minunat ca pruncul care se naşte.

497 ● **E**ra vai de mine, da' acum e vai de noi.

498 ● **E** plin de draci
Ca moara cu saci.

499 ● **E** scump la tărâţe şi ieftin la mălai.

500 ● **E**ste ca a cincia roată de la căruţă.

501 ● **E**ste foarte cinstit când doarme.

502 ● **E**ste lup îmbrăcat în piele de oaie.

503 ● **E**ste mai bine în bordeiul tău decât în casa altuia.

504 ● **E**ste mai bine să taci decât să vorbeşti de rău.

505 ● **E**ste om bun când cântă cocoşul lui în curtea mea.

506 ● **E**ste om frumos, da' năravul îl strică.

507 ● **E**ste rău când aştepţi de la mâna altuia.

508 ● **E**u am ajuns de râs şi tu de ocară.

509 ● **E**u am băut,
Şi tu te-ai îmbătat.

510 ● **E**u chiteam că-i boierie
Şi ea e numai sărăcie.

511 ● **E**u domn,
Tu domn,
Cine să ne tragă gheata?

512 • **E**u fac, eu trag;
P-altul în belea nu-l bag.

513 • **E**u spun, eu aud.

514 • **E**u umblu cu pâinea după el și el — cu ciomagu după mine.

515 • **E** ușor a ierta,
Dar greu a uita.

516 • **E** ușor de vândut,
Dar greu de cumpărat.

F

517 • **F**ace albul în negru și negrul în alb.

518 • **F**ace groapă sub el.

519 • **F**ace haz,
De necaz.

520 • **F**ace din noapte zi
Şi din zi — noapte.

521 • **F**ace el și le trag eu.

522 • **F**ace și el umbră pământului.

523 • **F**ace voie
De nevoie
Şi haz
De necaz.

524 • **F**ala mare
Traistă n-are.

525 • **F**apta bună laudă pe om.

526 • **F**ata bătrână
E bună cățea la stână.

527 • **F**ata mare
Minte n-are.

528 • **F**ă bine ca să-ţi auzi de rău.

529 • **F**ă cum faci,
Că tot bine faci.

530 • **F**ă faptă că-ți vei primi răsplată.

531 • **F**ăgăduiala făcută
E ca datoria curată.

532 • **F**ără dor, lacrimi nu ies.

533 • **F**ă-ți cruce mare, că dracul e bătrân.

534 • **F**ă-ți îmbucătura
Cât ţi-este gura.

535 • **F**emeia a îmbătrânit pe dracu.

536 • **F**emeia cinstită e comoara bărbatului.

537 • **F**emeia cu copil mic
Nu e bună de nimic.

538 • **F**emeia fără copil e cal despiedecat.

539 • **F**emeia frumoasă
Este pagubă la casă.

540 • **F**emeia harnică ţine casa cu fusul.

541 • **F**emeia-i poale lungi și minte scurtă.

542 • **F**emeia înţeleaptă casa-ţi zidește.

543 • **F**emeia nebună
Casa-ţi dărâmă.

544 • **F**erească Dumnezeu pe om de gura satului.

545 ● **F**erește-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă feresc eu.

546 ● **F**iecare boală își are leacul ei pe lume.

547 ● **F**iecare este stăpân pe capul lui.

548 ● **F**iecare face cum se pricepe.

549 ● **F**iecare-i dator c-o moarte.

550 ● **F**iecare le știe pe-ale lui.

551 ● **F**iecare trage spuza pe turta lui.

552 ● **F**iecare trage la locul cunoscut.

553 ● **F**iecare trăiește cu norocu' lui.

554 ● **F**iecare ţine mâna unde-l doare.

555 ● **F**ie pâinea cât de rea,
Tot mai bună-i în ţara mea.

556 ● **F**ierbe sângele în el ca într-o locomotivă.

557 ● **F**ierul cât e de fier și tot ruginește.

558 ● **F**lământul codru visează.

559 ● **F**oamea e cel mai bun bucătar.

560 ● **F**oamea e soră bună cu setea.

561 ● **F**ocul acoperit
Arde-năbușit.

562 ● **F**rate, frate, dar brânza-i cu bani.

563 ● **F**ratele îţi scoate ochii.

564 ● **F**rica păzește via.

565 ● **F**rumosul la frumos trage.

566 ● **F**rumuseţea fără înţelepciune este ca o floare în tină.

567 ● **F**udulia e mare prostie.

568 ● **F**udulia e soră bună cu prostia.

569 ● **F**uga-i ruşinoasă,
Dar-i sănătoasă.

570 ● **F**uge ca dracul de tămâie.

571 ● **F**ugii de lup şi dădui de urs.

G

572 ● **G**ardul cu proptele niciodată nu piere.

573 ● **G**ăina bătrână
Face zeama bună.

574 ● **G**ăina care cântă nu face ouă.

575 ● **G**ăina, când se vede în tărâţe, le dă încolo cu picioarele.

576 ● **G**ăina nu poate cu două:
Şi cu pui şi cu ouă.

577 ● **G**ând la gând cu bucurie.

578 ● **G**ândeşte întâi, apoi vorbeşte.

579 ● **G**ândeşte-te de azi pentru mâine.

580 ● **G**ândul fuge mai iute ca vântul.

581 ● **G**ândul nebunului,
La marginea pământului.

582 ● **G**eaba vii,

Geaba te duci,
Geaba rupi nişte papuci.

583 • **G**luma-i glumă,
Treaba-i treabă.

584 • **G**ol ai venit,
Gol te duci,
De-aici nimic nu duci.

585 • **G**ol făcăleţ.

586 • **G**raba
Strică treaba.

587 • **G**reu la deal cu boii mici.

588 • **G**ros la obraz.

589 • **G**ura dulce
Mult aduce.

590 • **G**ura lumii n-o poţi opri.

591 • **G**ura mincinosului adevăr grăieşte.

592 • **G**ura nu cere chirie.

593 • **G**ura omului surpă şi cetăţile.

594 • **G**ura rea numai pământul o astupă.

595 • **G**ura spune adevărul şi minciuna.

596 • **G**ura zice,
Vântul duce.

597 • **G**ură multă,
Treabă puţină.

598 • **G**ustă
Şi apoi mănâncă.

H

599 • **H**aina nu face pe om.

600 • **H**ainele împrumutate nu țin de cald.

601 • **H**ai, noroc și sănătate,
Că-s mai bune decât toate!

602 • **H**arnic ca o albină,
Strângător ca o furnică.

603 • **H**ârtia multe rabdă.

604 • **H**odorogește ca o moară stricată

605 • **H**ora nu ține tot balul, că mai sunt și alte jocuri.

606 • **H**oț de hoț se teme.

607 • **H**oțul de păgubaș.

608 • **H**oțul cu un păcat și păgubașul cu o mie.

609 • **H**oțul de la hoț învață.

610 • **H**oțul învață la hoție,
Bețivul — la beție.

611 • **H**oțul jură
Și iară fură.

612 • **H**oțul neprins e negustor cinstit.

613 • **H**oțul spune c-a glumit
Când vede că l-a zărit.

I

614 • **I**-a apus steaua.

615 • **I**-a bătut ceasul norocului.

616 • **I**-a cântat veșnica pomenire.

617 • **I**-a dat Dumnezeu bogăție, da' nu i-a dat minte.

618 • **I**-a dat oala-n foc.

619 • **I**-a ieșit iepurele înainte.

620 • **I**-a ieșit popa-n cale.

621 • **I**-am dat voie în pat
Și el m-a băgat supat.

622 • **I**a pe dracul în brațe până treci gârla.

623 • **I**-a pus Dumnezeu mâna-n cap.

624 • **I**-a pus tinicheaua de coadă.

625 • **I**arba rea nu piere.

626 • **I**arna-i grea, omătu-i mare;
Vai de omul care n-are.

627 • **I**artă-mi, Doamne, păcatul
Și ajută-mi să fac altul.

628 • **I**-a trecut făina prin traistă.

629 • **I**-a venit apa la moară.

630 • **I**edul sare mai sus decât capra.

631 • **I**eftin iei,
Ieftin porți.

632 • **I**eftin la făină și scump la tărâțe.

633 • **I**ese ca șarpele la drum.

634 • **I**nteresul
Poartă fesul.

635 • Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuţi.

636 • Iubirea peste măsură
Aduce în urmă ură.

637 • Iute la minte,
Rău la fire.

Î

638 • Îi ard tălpile.

639 • Îi bate vântul în traistă.

640 • Îi ca un câine ţinut în lanţ.

641 • Îi cioplit numai din bardă.

642 • Îi crapă pielea de-al dracului ce este.

643 • Îi curge miere din gură când vorbește.

644 • Îi dădui bună dimineaţa și-mi găsii beleaua.

645 • Îi fac semn,
Ea stă lemn.

646 • Îi făgăduiește marea cu sarea și nu-i dă nimic.

647 • Îi lipsește o doagă.

648 • Îi merge vestea ca de popă tuns.

649 • Îi place munca
Ca măgarului fuga.

650 • Îi stă viaţa
Într-un fir de aţă.

651 • Îi tremură mâinele de mult ce-a dat de pomană.

652 • Îi umblă gura fără el.

653 • Îl bagi-n casă, te fură;
Îl dai afară, te-njură.

654 • Îl fierbe fără apă.

655 • Îl stoarce de bani ca p-un burete.

656 • Îmbrăcămintea nu face pe om.

657 • În casa băutorului, fiecare cântă.

658 • În casa bogatului intri lesne, dar ieși anevoie.

659 • Încearcă marea cu degetul.

660 • Încetul cu încetul departe ajungi.

661 • Încetul cu încetul se face oţetul tare.

662 • În dar a venit, în dar s-a dus.

663 • În faţă mumă,
În spate ciumă.

664 • În faţă te netezește
Şi în spate te ciopleşte.

665 • Înghite cât poţi mesteca.

666 • În loc de plată,
Spatele își arată.

667 • În loc să scârțâie carul,
Scârţâie măgarul.

668 • În lume păpușă
Şi-n casă mătușă.

669 • În oala acoperită, nimenea nu știe ce se fierbe.

670 • În sacul legat,
Nu știi ce-i băgat.

671 • În satul orbilor, chiorul poruncește.

672 • Însoară-te până nu-ți trece vremea.

673 • Întâi gândește
Și apoi poruncește.

674 • Întinde-te cât ți-e plapuma.

675 • Întrebarea moarte n-are.

676 • Între ciocan și nicovală.

677 • Între două,
Nu te plouă;
Lângă una,
Întotdeauna.

678 • Înțeleptul tace și face.

679 • În urma lupului latră câinii.

680 • În unire stă puterea.

681 • În urma zaverii mulți viteji s-arată.

682 • Învață la tinerețe,
Ca să știi la bătrânețe.

683 • Învățăm cât trăim
Și tot neînvățați murim.

684 • Învățătura este cea mai bună avuție.

685 • Învățătura nu se cumpără.

686 • Învățul are și dezvăț.

687 • În vremea necazului se cunosc prietenii.

688 • Își ia inima-n dinți.

689 • Îți dă o măslină și-ți cere un butoi de untdelemn.

J

690 • **J**arul din cenușă rău te arde.

691 • **J**oacă cum îi spun alții.

692 • **J**udecata-i cu nasul de ceară.

693 • **J**udecata n-o poți face cu sapa.

694 • **J**udecată după sprânceană.

695 • **J**udecătorul e ca osia de căruță: cum o ungi nu mai scârție.

696 • **J**udecătorul e ca șarpele; niciodată nu umblă drept.

697 • **J**upâneasa
Ține casa,
Dar jupânul
Ține drumul.

L

698 • **L**a așa cap, așa căciulă.

699 • **L**a beție, omul este pisică, maimuță și la urmă porc.

700 • **L**a bătrânețe se simte cine nu s-a păstrat la tinerețe.

701 • **L**a casa cu noroc,
Fierbe oala fără foc.

702 • **L**acătul nu se pune la ușa pentru hoți, ci pentru oameni cinstiți.

703 • **L**acom la bogăție,
Sărac la minte.

704 • **L**a el îi pâinea, la el îi cuţitul.

705 • **L**a gură ca un miel,
La inimă ca un lup.

706 • **L**-a îmbrobodit femeia.

707 • **L**a joc — foc,
La treabă — ioc.

708 • **L**a joc se cunoaşte românul.

709 • **L**a lauda mare să nu te duci cu carul şi nici cu sacul gol.

710 • **L**-a lăudat de l-a pricopsit.

711 • **L**-a luat gura pe dinainte.

712 • **L**a mâncare — lup
La învăţătură — butuc.

713 • **L**-a muşcat şarpele de buze.

714 • **L**a o fată mare
Şi-un măgar zbiară.

715 • **L**a omu sărac,
Nici boii-n jug nu trag.

716 • **L**a omul sărac,
Nici tăciunii în sobă nu ard.

717 • **L**a oraş şi câinii umblă cu covrigii în coadă!

718 • **L**a Paştele calului.

719 • **L**a plăcinte —
Înainte
Şi la război —
Înapoi.

720 • **L**a pomul căzut sar toţi să rupă crengile.

721 • **L**a pomul lăudat să nu te duci cu sacul.

722 • **L**-a pus cu botul pe labe.

723 • **L**asă că-i bine, chiar dacă-i rău.

724 • **L**asă-mă să te las.

725 • **L**asă-l în pat,
Să se suie în cap.

726 • **L**asă-l pe om cu beleaua lui.

727 • **L**a Sfântul Așteaptă.

728 • **L**as-o spânzurată.

729 • **L**-aș lăsa, dar nu mă lasă el.

730 • **L**a tot răul este și-un bine.

731 • **L**a toate, urma alege.

732 • **L**a treabă se vede omul ce poate.

733 • **L**auda de sine
Nu miroase a bine.

734 • **L**audă-te gură,
Că alții nu se-ndură.

735 • **L**a un car de minte e bine să fie și-un dram de noroc.

736 • **L**a unii e mumă,
La alţii e ciumă.

737 • **L**a voie bună,
Oamenii se adună.

738 • **L**a vreme de bătrânețe,
Mănâncă mere pădureţe.

739 • **L**ăcomia
Strică omenia.

740 • **L**ăutarul cântă mai bine când își cântă lui.

741 • **L**eagă banul în zece noduri.

742 • **L**eagă căţeaua de gard.

743 • **L**eagă teie
De curmeie.

744 • **L**egea-i după cum o fac domnii.

745 • **L**egile le fac oamenii.

746 • **L**elea-i joacă,
Bărbatu-i pătimește.

747 • **L**enea e cucoană mare
Care n-are demâncare.

748 • **L**eneșul la toate
Zice că nu poate.

749 • **L**esne e a judeca p-altul.

750 • **L**esne a zice,
Greu a face.

751 • **L**imba boului e mare...

752 • **L**imba dulce
Mult aduce.

753 • **L**imba îndulcește,
Tot limba amărăște.

754 • **L**ingușirea dulce mult aduce.

755 • **L**ucrează pe mult și pe puţin.

756 ● **L**ucrul bine început
E pe jumătate făcut.

757 ● **L**ucrul bun nu se face iute.

758 ● **L**ucrul dăruit preţuieşte îndoit.

759 ● **L**ucrul de azi nu-l lăsa pe mâine.

760 ● **L**ucrul de tovărăşie
Miroase a sărăcie.

761 ● **L**ucrul făcut nu se mai desface.

762 ● **L**ucrul lungeşte viaţa,
Lenea o scurtează.

763 ● **L**ucrul străin nu ţine de cald.

764 ● **L**umea cu lumea, noi cu noi.

765 ● **L**umea e amăgitoare,
Ca o floare trecătoare.

766 ● **L**umea să te laude,
Câinii să te latre.

767 ● **L**ungeşte-i, Doamne, boala
Pân' s-o coace poama.

768 ● **L**upul, de unde aleargă,
D-acolo mănâncă.

769 ● **L**upul îmbrăcat în piele de oaie.

770 ● **L**upul lup rămâne.

771 ● **L**upul părul îşi schimbă, dar năravul — ba.

M

772 ● **M**ai aproape e pielea decât cămașa.

773 ● **M**ai bine ceva decât nimic.

774 ● **M**ai bine cu vorba decât cu bâta.

775 ● **M**ai bine cu vrabia-n mână decât cu cioara-n par.

776 ● **M**ai bine în bordeiul meu decât în casa ta.

777 ● **M**ai bine la început să ne tocmim,
Decât la urmă să ne gâlcevim.

778 ● **M**ai bine mai târziu decât niciodată.

779 ● **M**ai bine puţin și bun decât mult și rău.

780 ● **M**ai bine să cei decât să furi.

781 ● **M**ai bine sărac curat decât negustor încurcat.

782 ● **M**ai bine sărac și sănătos decât bogat și bolnav.

783 ● **M**ai bine te întoarce decât să rătăcești.

784 ● **M**ai bine trăiești puţin și bine decât mult și rău.

785 ● **M**ai bună e o pace decât o sută de procese.

786 ● **M**ai curge apa pe unde a mai curs.

787 ● **M**ai fie și-un lup mâncat de oi...

788 ● **M**ai leagă-ţi căţeaua.

789 ● **M**ai mare daraua
Decât ocaua.

790 ● **M**ai multe știe Stan Păţitu decât toţi cărturarii.

791 • **M**ai scurtează-ţi limba.

792 • **M**ai ştii de unde sare iepurele!

793 • **M**-am bucurat la avere
Şi vai de păcatele mele.

794 • **M**arfa gata
Bani aşteaptă.

795 • **M**asa întinsă te lasă cu punga goală.

796 • **M**ă duc să mă-înnec
Unde-o fi lacul mai sec.

797 • **M**ănâncă la mine
Şi munceşte la tine.

798 • **M**ănâncă răbdări prăjite.

799 • **M**ăritişul te leagă de mâini şi de picioare.

800 • **M**ăsoară de multe ori şi taie o singură dată.

801 • **M**ă vezi c-un ochi, te văd cu doi.

802 • **M**âna omului tot către el trage.

803 • **M**âncarea de dimineaţă lungeşte viaţa.

804 • **M**âncarea ţărănească puţine boale aduce.

805 • **M**ângâie copilul numai când doarme.

806 • **M**ânia maţe varsă.

807 • **M**âţa blândă zgârie rău.

808 • **M**erele putrede strică pe-ale bune.

809 • **M**erge ca apa la deal.

810 • **M**eșterul e mereu cu banii în mână.

811 • **M**eşterul se cunoaşte după lucru.

812 • **M**eşterul strică, meşterul drege.

813 • **M**ie îmi arde casa şi ea se piaptănă.

814 • **M**ielul blând suge la două oi.

815 • **M**ila de la străini
E ca umbra de pin.

816 • **M**ilă mi-e de tine, da' de mine mi se rupe inima.

817 • **M**incinosul cu minciuna
Face musca cât cămila.

818 • **M**inciuna are picioare scurte.

819 • **M**inciuna sparge casa de piatră.

820 • **M**inte de stă soarele-n loc.

821 • **M**intea românului de pe urmă...

822 • **M**oartea împacă pe toţi.

823 • **M**oartea nu vrea să ştie
De averi, de bogăţie.

824 • **M**ortul de la grapă nu se mai întoarce.

825 • **M**ortul multe zice,
Viul face ce ştie.

826 • **M**orţii cu morţii,
Vii cu vii.

827 • **M**oşiile mărită slutele.

828 • **M**uierea bărbată,
Avuţia casii.

829 • **M**uierea când lipsește,
Casa se risipește.

830 • **M**uierea cu ochii frumoși
Pe toți îi face voioși.

831 • **M**uiere tăcută, greu o găsești.

832 • **M**ulte flori sunt pe lume, dar nu toate au miros.

833 • **M**ulte greșești,
Multe înveți.

834 • **M**ult trăiești,
Multe auzi.

835 • **M**ulți chemați,
Puțini aleși.

836 • **M**ulți văd,
Puțini înțeleg.

837 • **M**unca e brățară de aur.

838 • **M**unca e cea mai bună avuție.

839 • **M**unte cu munte se întâlnește,
Da' și om cu om când nici gândește.

840 • **M**unții noștri aur poartă,
Noi cerșim din poartă-n poartă.

841 • **M**urdăria strică omenia.

N

842 • **N**-a ajuns la gârlă și și-a ridicat poalele.

843 • **N**-ai ușă la bordei.

844 • **N**alt ca bradul,
Prost ca gardul.

845 • **N**-are după ce bea apă și se scobește în măsea.

846 • **N**-ar fi lup, de n-ar fi fost oi.

847 • **N**a-ţi-o bună, că ţi-am frânt-o.

848 • **N**ăpasta cade tot pe omul sărac.

849 • **N**ăravul din fire
N-are lecuire.

850 • **N**eam de-a noua spiţă.

851 • **N**epoftitul n-are scaun.

852 • **N**egustor de piei de cloşcă.

853 • **N**emulţumitului i se ia darul.

854 • **N**evasta cu mintea bună
Este bărbatului cunună.

855 • **N**evasta frumoasă
E belea la casă.

856 • **N**evastă mai poţi găsi, dar mamă nu.

857 • **N**evoia învaţă pe om.

858 • **N**evoia schimbă legea.

859 • **N**evoiaşul la toate zice că nu poate.

860 • **N**ici călare, nici pe jos.

861 • **N**ici cât ai orbi un purice.

862 • **N**ici cu vii,
Nici cu morţii.

863 • **N**ici în car,
Nici în teleguţă.

864 • **N**ici nu-i ninge,
Nici nu-i plouă!

865 • **N**ici-o boală nu-i mai grea
Ca dorul și dragostea.

866 • **N**ici pădure fără vreascuri,
Nici om fără cusur.

867 • **N**ici soarele nu încălzește toată lumea.

868 • **N**ici un lucru nu rămâne nerăsplătit.

869 • **N**ici un lucru să nu-l crezi
Până cu ochii nu-l vezi.

870 • **N**ici un om fără supărări.

871 • **N**ici usturoi n-a mâncat,
Nici gura nu i-a mirosit.

872 • **N**imenea n-o să trăiască,
Lumea s-o împărătească.

873 • **N**imenea nu e ușă de biserică.

874 • **N**imenea nu se naște meșter.

875 • **N**imica nu-i fără osteneală.

876 • **N**oi râdem de unul, doi,
Şi patruzeci râd de noi.

877 • **N**orocu-i după cum și-l face omul.

878 • **N**orocul e spart în fund.

879 • **N**orocul nu stă-n drum.

880 • **N**orocul se învârte ca roata.

881 • **N**-o să mai cânte cocoșul meu pe gardul lui.

882 • **N**ou din șapte petice.

883 • **N**u aduce anul ce-aduce ceasul.

884 • **N**u căuta ce-am fost, ci vezi acum ce sunt.

885 • **N**u câte știi, ci cum le știi.

886 • **N**u cerca marea cu degetul.

887 • **N**u da bâta în mâna prostului.

888 • **N**u da cu bâta în baltă, că te stropește.

889 • **N**u după suman trebuie judecat omul.

890 • **N**u e frumos ce este frumos, este frumos ce-mi place mie.

891 • **N**u e fum fără foc.

892 • **N**u e nebun cine e nebun,
Ci acela care se pune cu el.

893 • **N**u e nimic mai bun
Ca sănătatea și banii.

894 • **N**u e numai un câine scurt de coadă.

895 • **N**u e pădure fără uscături.

896 • **N**u e pe brodite,
Ci e pe știute.

897 • **N**u e pentru cine se gătește,
Ci e pentru cine se nemerește.

898 • **N**u e pomană în toate sâmbetele.

899 • **N**u e stăpân fără stăpân.

900 • **N**u face omul cât haina.

901 • **N**u făgădui ce nu poţi face.

902 • **N**u-i ajungi cu prăjina la nas.

903 • **N**u-i frumos cine-i frumos,
Da-i frumos cine-i drăcos.

904 • **N**u intra-n joc
Dacă nu vrei să joci.

905 • **N**u-i toată ziua duminică.

906 • **N**u încerca să pui mână unde nu ajunge.

907 • **N**u lăsa mâine ce poţi face astăzi.

908 • **N**u linge unde-ai scuipat.

909 • **N**umai c-o floare nu se face primăvară.

910 • **N**umai c-o vorbă nu se face ciorba.

911 • **N**umai lac să fie,
Că broaşte sunt destule.

912 • **N**umai la Dumnezeu e dreptatea.

913 • **N**umai popă n-a fost.

914 • **N**u mai spune minciuni d-ale tale,
Că-s sătul d-ale mele.

915 • **N**u mă călca pe opinci,
Că te fac de le mănânci.

916 • **N**umele bun e mai scump ca aurul.

917 • **N**u-mi da, Doamne, cât pot răbda.

918 • **N**u o să îndrept eu lumea cu umărul.

919 • **N**u plăteşte bogatul, ci săracul.

920 • **N**u poţi da
Cât poţi răbda.

921 • **N**u poţi fi şi cu pui şi cu ouă.

922 • **N**u poţi sta în două luntre odată.

923 • **N**u pune paie pe foc.

924 • **N**u râde de altu, vede-te pe tine.

925 • **N**u sunt vremurile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi.

926 • **N**u scapă nici în gură de şarpe.

927 • **N**u se caută ce-ai fost, ci ceea ce eşti.

928 • **N**u se-ngraşă porcul în ziua de Ignat.

929 • **N**u se spală nici în apa Dunării.

930 • **N**u sta, că-ţi stă norocul.

931 • **N**u stricaţi orzul pe gâşte.

932 • **N**u-şi cunoaşte lungul nasului.

933 • **N**u ştie bărbatul
Ce ştie tot satul.

934 • **N**u te-amesteca unde nu-ţi fierbe oala.

935 • **N**u te bucura de munca altuia.

936 • **N**u te hrăni cu nădejdea.

937 • **N**u te-ncrede nici în cămaşa ta.

938 • **N**u te juca cu focul.

939 • **N**u te lăuda până nu faci treaba.

940 • **N**u te-ntinde că te rupi.

941 • **N**u te răzema de stâlpul putred.

942 • **N**u te uita la căciulă,
Ci la făptură.

943 • **N**u tot omul e om.

944 • **N**u-ţi băga ace în călcâie.

945 • **N**u-ţi băga în cârd cu dracul.

946 • **N**u-ţi băga lingura unde nu-ţi fierbe oala.

947 • **N**u ţine minte de la gură până la nas.

948 • **N**u umbla cu capul în traistă.

949 • **N**u umbla cu mâţa-n sac.

950 • **N**u vede mai departe decât lungul nasului.

951 • **N**u vinde castraveţi grădinarului.

952 • **N**u vinde ce nu-i al tău,
Să nu-ţi vie-n urmă rău.

953 • **N**u vinde pielea vulpii din pădure.

954 • **N**u vorbi de funie în casa spânzuratului.

955 • **N**u vorbi unde nu sânt urechi.

956 • **N**u zice hop!
Până nu intri-n joc.

O

957 • **O**aia aduce,
Nu duce.

958 • **O**ase să fie multe, că câini sunt destui.

959 • **O**biceiuri noi în ţară veche.

960 • **O** boală vindecă pe alta, dacă vine una după alta.

961 • **O**braz de scoarță.

962 • **O**braznicul
Mănâncă praznicul;
Ruşinosul
Roade osul.

963 • **O**brazul gros
Aduce pântecului folos.

964 • **O**brazul subţire
Cu mare cheltuială se ţine.

965 • **O**chii au văzut,
Ochii să sară.

966 • **O**chii care nu se văd se uită.

967 • **O**chii înţeleptului văd mai departe.

968 • **O**chii sânt oglinda inimii.

969 • **O**chii se cunosc după ochi.

970 • **O**chii văd, inima cere.

971 • **O**chi pentru ochi,
Dinte pentru dinte.

972 • **O**chiul rău rele vede.

973 • **O**chiul stăpânului îngraşă calul.

974 • **O** dată moare omul.

975 • **O** dată vede naşul buricul copilului.

976 • **O** dată voinic,
De două ori nimic.

977 • **O** fi, n-o fi,
Dar s-o nimeri.

978 • **O**m al lui Dumnezeu cu coarne.

979 • **O** mână spală pe cealaltă și amândouă — fața.

980 • **O**m bun, dar cu năravul dracului.

981 • **O**m cinstit în casă goală.

982 • **O**m cu dare de mână.

983 • **O**m la om trage nădejde.

984 • **O** moarte are omul.

985 • **O**mul beat
Se crede împărat.

986 • **O**mul blând e ca apa lină.

987 • **O**mul bun după fapte se cunoaște.

988 • **O**mul bun e ca pâinea cea de grâu.

989 • **O**mul care-i prost
N-are nici un rost.

990 • **O**mul care știe carte
De toate are parte.

991 • **O**mul când îmbătrânește
Copilărește.

992 • **O**mul când n-are ce lucra își face de lucru.

993 • **O**mul, când se pricopsește,
La ai săi nu se gândește.

994 • **O**mul cât îl lași, atâta se întinde.

995 • **O**mul cât trăiește,
Dușmanii-i sporește.

996 • **O**mul cât trăiește învață și tot moare neînvățat.

997 • **O**mul, cât trăiește,
Multe pătimește.

998 • **O**mul cel bogat e mai lăudat.

999 • **O**mul cinstește haina,
Nu haina pe om.

1000 • **O**mul cinstit se ţine de cuvânt.

1001 • **O**mul cu carte
Vede departe.

1002 • **O**mul cu meșteșug
Trăiește din belșug.

1003 • **O**mul cuminte liniște aduce.

1004 • **O**mul cu rude nu piere.

1005 • **O**mul cu știinţă
Are pocăinţă.

1006 • **O**mul de n-ar ofta
Cu totul s-ar venina.

1007 • **O**mul e ca oul: când îl atingi, numaidecât se sparge.

1008 • **O**mul e dator să-ncerce și bune și rele.

1009 • **O**mul este ca oaia, lesne se ia după altul.

1010 • **O**mul este tare ca fierul și slab ca oul.

1011 • **O**mul face banii și banii — pe om.

1012 • **O**mul fără soţie,
Ca o casă pustie.

1013 • **O**mul harnic
N-are paznic.

1014 • **O**mul inimos
E ca un pom frumos.

1015 • **O**mul îi mai tare ca fierul.

1016 • **O**mul învăţat are stea în frunte.

1017 • **O**mul la beţie
Cade-n nebunie.

1018 • **O**mul la tinereţe e ca calul fără frâu.

1019 • **O**mul muncitor
De pâine nu duce dor.

1020 • **O**mul neînvăţat
E ca un bou încălţat.

1021 • **O**mul nu se bate cu băţul,
Ci cu cuvântul.

1022 • **O**mul păţit e mai învăţat.

1023 • **O**mul prea bun e nebun.

1024 • **O**mul sărac e un pui de drac.

1025 • **O**mul sfinţeşte locul, nu locul pe om.

1026 • **O**mul trăieşte cu speranţa.

1027 • **O**mului sărac nici boii la jug nu-i trag.

1028 • **O**mul voinic nu se sperie de toate muştele.

1029 • **O**noarea pierdută nu o mai poţi afla.

1030 • **O**pinca e talpa ţării.

1031 • **O**pinci rupte
Şi zile pierdute.

1032 • **O**rbul a nimerit Brăila.

1033 • **O**ricare simte unde îl strânge opinca.

1034 • **O**ricât de mare ar fi averea, încetul cu încetul se duce.

1035 • **O**rice femeie poate potoli un bărbat.

1036 • **O**rice lucru este bun la timpul lui.

1037 • **O**ri să păzeşti o turmă, ori o nevastă tânără îi tot una.

1038 • **O** rândunică nu aduce vara.

1039 • **O** să mă judec până-n pânzele albe.

1040 • **O**sia când se unge, căruţa nici nu mai scârţâie.

1041 • **O** ştersei
Şi mă fripsei.

1042 • **O** turmă şi-un păstor.

1043 • **O** vorbă i-a scăpat
Şi-a fost spânzurat.

P

1044 • **P**ară bună pică-n gura lui Nătăfleaţă.

1045 • **P**araua para câştigă.

1046 • **P**arcă a cântat cocoşul meu pe gardul lui.

1047 • **P**arcă-am mâncat dintr-o strachină cu el.

1048 • **P**arcă e cu mămăliga-n gură.

1049 • **P**arcă e o brezaie.

1050 • **P**arcă e o femeie.

1051 • **P**arcă i-a ieșit un sfânt din gură.

1052 • **P**arcă i-a înjugat dracul.

1053 • **P**arcă-i bătut de toţi sfinţii.

1054 • **P**arcă-i iepuroaică.

1055 • **P**arcă i s-au înecat corăbiile.

1056 • **P**arcă mi-e rușine mie,
Că nu ţi-e rușine ţie.

1057 • **P**arcă umblă cu ochii legaţi.

1058 • **P**asărea mălai visează.

1059 • **P**aște iarba ce-o cunoști.

1060 • **P**atru ochi văd mai bine decât văd eu.

1061 • **P**aza bună trece primejdia rea.

1062 • **P**ăcatele părinţilor,
Pedeapsa copiilor.

1063 • **P**ăcatul mărturisit este pe jumătate iertat.

1064 • **P**ădurea de coada toporului piere.

1065 • **P**ăreţii au urechi și străzile — ochi.

1066 • **P**ăţita mult e pricepută.

1067 • **P**ăzește-mă de găini, că de câini nu mi-e frică.

1068 • **P**âine și sare
Și să nu te-uiți la soare.

1069 • **P**âinea coaptă
Buni oaspeți așteaptă.

1070 • **P**ână a geme boii scârțâie carul.

1071 • **P**ână ajungi la pârâu nu-ți ridica poalele.

1072 • **P**ână a se văita fetele
Se vaită nevestele.

1073 • **P**ână la anul,
Ori moare măgarul,
Ori piere samarul.

1074 • **P**ână la Dumnezeu te mănâncă sfinții.

1075 • **P**ână la moarte sunt toate.

1076 • **P**ână nu bagi cu omul în plug, nu-i cunoști năravul lui.

1077 • **P**ână nu bați laptele nu iese unt.

1078 • **P**ână nu dai cu capul de toți pereții, nu te îndrepți.

1079 • **P**ână nu faci foc, nu iese fum.

1080 • **P**ână nu încaleci calul, nu-i cunoști năravul.

1081 • **P**ână se gătește
Soarele asfințește.

1082 • **P**ântecele se satură, dar ochii niciodată.

1083 • **P**e cărarea bătută nu crește iarbă.

1084 • **P**e cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești.

1085 • **P**e cine primești în casă,
Te scoate din casă.

1086 • **P**e dracul a căutat,
Pe dracul l-a găsit.

1087 • **P**e drumul necunoscut niciodată să nu pleci.

1088 • **P**entru o babă surdă, popa nu toacă de mai multe ori.

1089 • **P**entru o faptă bună, nu aștepta răsplată.

1090 • **P**e om în viață,
Pățaniile îl învață.

1091 • **P**e omul bun îl calcă și vacile.

1092 • **P**eștele cel mare înghite pe cel mic.

1093 • **P**eștele de la cap se-mpute și de la coadă se curăță.

1094 • **P**eștele mămăliga prăpădește.

1095 • **P**e unde dă tatăl crește carnea.

1096 • **P**e unde umblă copiii, dracu n-are ce căuta.

1097 • **P**ică pară mălăiață
În gura lui Nătăfleață.

1098 • **P**icătura găurește piatra.

1099 • **P**ierzi ori câștigi, negustor te numești.

1100 • **P**ilda rea strică obiceiurile bune.

1101 • **P**irul rău crește și nesămânțat.

1102 • **P**isica râzgâiată
Nu prinde șoareci niciodată.

1103 • **P**isica se satură lingând,
Iar câinele — rozând.

1104 • **P**isica, unde nu ajunge, îi miroase.

1105 • **P**lăcera dă prin piele.

1106 • **P**loaia de dimineţă nu ţine mult.

1107 • **P**loaia din mai
Face mălai.

1108 • **P**lopul nu face mere,
Nici răchita — micşunele.

1109 • **P**omul se cunoaşte după roade
Şi omul după fapte.

1110 • **P**opa are mână de luat,
Nu de dat.

1111 • **P**opa nu toacă de două ori pentru o babă surdă.

1112 • **P**orcul nu se îngraşă-n ziua de ajun.

1113 • **P**revederea este mama înţelepciunii.

1114 • **P**rietenii nu se cumpără cu bani.

1115 • **P**rietenii se ţin cu cheltuială.

1116 • **P**rietenul la nevoie se cunoaşte.

1117 • **P**rinde orbul, scoate-i ochii.

1118 • **P**rintre spini trebuie să umbli încălţat.

1119 • **P**rost ca bâta.

1120 • **P**rostia din născare,
Leac nu are.

1121 • **P**rostia e boierie mare.

1122 • **P**rostul râde singur de prostia lui.

1123 • **P**rostul se cunoaște după râs și mers.

1124 • **P**rostul se cunoaște după vorbă și șiretul după ochi.

1125 • **P**rostului nu-i stă bine dacă nu-i și fudul.

1126 • **P**uica se cunoaște după creastă.

1127 • **P**une-n ciur și alege.

1128 • **P**une-ți frâu la gură și lacăt la inimă.

1129 • **P**ute locul pe unde umblă.

1130 • **P**uține cuvinte și ispravă mai bună.

1131 • **P**uțini suie,
Mulți coboară.

R

1132 • **R**abdă inimă și taci,
Că tu toate mi le faci.

1133 • **R**abdă un ceas și îi trăi un an.

1134 • **R**ana se videcă, dar semnul rămâne.

1135 • **R**ăbdarea-i din rai ruptă.

1136 • **R**ăbdarea trece marea.

1137 • **R**ăspunsul blând înlătură mânia.

1138 • **R**ău cu rău, dar mai rău fără rău.

1139 • **R**ău cu rău se alungă.

1140 • **R**ău e a fi între ciocan și nicovală.

1141 • **R**ău e când plâng părinții.

1142 • **R**ău faci, rău găsești.

1143 • **R**ău la deal, rău la vale,
Când greul e pe spatele tale.

1144 • **R**ău s-aude,
Rău se vede.

1145 • **R**ăul se face mai lesne decât binele.

1146 • **R**ăul vine repede, binele — mai încet.

1147 • **R**âde ca proasta-n târg.

1148 • **R**âde ciob de oală spartă.

1149 • **R**âde dracul de porumbe negre și pe el nu se vede.

1150 • **R**âde om de om și dracul de toți.

1151 • **R**âde orbul de șchiop.

1152 • **R**âde, și purceaua e moartă-n coteț.

1153 • **R**âsul e frate cu plânsul.

1154 • **R**oagă-te lui Dumnezeu
Și muncește tot mereu.

1155 • **R**omânul cât trăiește tot crește.

1156 • **R**omânul nu piere.

1157 • **R**omânul tace și face.

1158 ● **R**uda bună se cunoaşte la nevoie.

1159 ● **R**ufele murdare în familie se spală.

1160 ● **R**uşinos dar sănătos.

S

1161 ● **S**abia are două tăişuri: cine vrea s-o întrebuinţeze.

1162 ● **S**ac fără fund
E omul fără rând.

1163 ● **S**acul gol nu stă în picioare.

1164 ● **S**-a dus bou şi s-a întors vacă.

1165 ● **S**-a dus înainte de a-i bate ceasul.

1166 ● **S**-a dus la vânătoare cu puşca goală.

1167 ● **S**-a dus să-şi vadă moartea cu ochii.

1168 ● **S**-a făcut oale şi urcioare.

1169 ● **S**-a găsit Păcală cu Tândală.

1170 ● **S**-alege untul din brânză.

1171 ● **S**-a mâniat ca văcarul pe sat.

1172 ● **S**-a nădușit sub limbă.

1173 ● **S**are din lac în puţ.

1174 ● **S**-a rezemat de gardul putred.

1175 ● **S**-aruncă ca lupul între oi.

1176 ● **S**-a strâns funia de par.

1177 • **S**atul arde şi baba se piaptănă.

1178 • **S**atului care se vede nu-i trebuie călăuză.

1179 • **S**ă bei vinul, dar să nu te bea.

1180 • **S**ă facă pe dracul în patru.

1181 • **S**ă fii bun şi blând la toate,
Dar până unde se poate.

1182 • **S**ă fugi de omul însemnat ca de dracu.

1183 • **S**ă înveţi nu e niciodată târziu.

1184 • **S**ă mergem înainte: cum o fi târgul, aşa şi norocul.

1185 • **S**ă n-am parte
De oale sparte.

1186 • **S**ănătatea e cea mai bună avuţie.

1187 • **S**ă-ncerce marea cu degetul.

1188 • **S**ă nu ştie stânga ce face dreapta.

1189 • **S**ăraca păţită
Mult e pricepută.

1190 • **S**ărăcia învaţă pe om
Să fie econom.

1191 • **S**ărăcia nu-i ruşine.

1192 • **S**ărmanul a ajuns la sapă de lemn.

1193 • **S**ărută mână pe care n-o poţi muşca.

1194 • **S**ă se aleagă neghina din grâu.

1195 • **S**ă stăm strâmb şi să judecăm drept.

1196 • **S**ă-și ia lumea-n cap.

1197 • **S**ă te ferești de cui străin în casă.

1198 • **S**ă te-ntinzi cât poţi cuprinde.

1199 • **S**ătulul nu crede pe cel flămând.

1200 • **S**ă vorbească și nea Ion, că și el e om.

1201 • **S**ă vorbim, să n-adormim.

1202 • **S**ânge cu sânge nu se spală.

1203 • **S**ângele apă nu se face.

1204 • **S**ângele nevinovat cere răzbunare.

1205 • **S**capă-l din foc
Ca să te bage-n foc.

1206 • **S**chimbarea domnilor,
Bucuria nebunilor.

1207 • **S**coală-te de dimineață
Dacă vrei să-ţi lungești viața.

1208 • **S**cump la tărâţe și ieftin la mălai.

1209 • **S**cumpul mai mult păgubește,
Leneșul mai mult aleargă.

1210 • **S**eamănă ca două picături de apă.

1211 • **S**e bate ca peștele pe uscat.

1212 • **S**e grăbește ca fata mare la măritat.

1213 • **S**e joacă ca pisica cu șoarecele.

1214 • **S**e prinde ca scaiul de oaie.

1215 • **S**e pune ţânţarul cu măgarul.

1216 • **S**e simte cu musca pe căciulă.

1217 • **S**e ţine după tine ca mânzul după iapă.

1218 • **S**e uită ca viţelul la poarta nouă.

1219 • **S**oare cu dinți.

1220 • **S**oarele răsare pentru toţi.

1221 • **S**ocoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din târg.

1222 • **S**omnul dulce
Nimic n-aduce.

1223 • **S**pală-mi cojocul, dar nu mi-l uda.

1224 • **S**pală-ţi rufele în grădina ta și ți le întinde pe funia ta.

1225 • **S**pune adevărul că ţi se sparge capul.

1226 • **S**pune-mi cu cine te unești,
C-apoi îţi spui eu cine ești.

1227 • **S**tă ca ou în cui.

1228 • **S**tăpânul bun face sluga vrednică.

1229 • **S**tăpânul zgârcit învaţă sluga hoaţă.

1230 • **S**trânge bani albi pentru zile negre.

1231 • **S**urceaua nu sare departe de tăietor.

1232 • **S**urdul n-aude, dar le potrivește.

1233 • **S**utele mărită slutele.

Ş

1234 • Şade şi norocul îi creşte.

1235 • Şi-a mâncat omenia cu lingura.

1236 • Şarpele când îl doare capul iese la drum.

1237 • Şarpele de casă
Mult venin lasă.

1238 • Şezi, că ţi se răceşte locul.

1239 • Şi-a aprins paie în cap.

1240 • Şi-a găsit lelea bărbatul.

1241 • Şi-a mâncat norocul.

1242 • Şi-a strâns funia de ţăruş.

1243 • Şi-a tăiat craca de sub picioare.

1244 • Şi-a trăit traiul,
Şi-a mâncat mălaiul.

1245 • Şi boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.

1246 • Şi din bordeie ies oameni mari.

1247 • Şi dracul pare frumos când e tânăr.

1248 • Şi pisicii îi place peştele; dar când trece puntea, închide ochii.

1249 • Şi pitulicea e mică, dar creşte pui de cuc.

1250 • Şi sărac şi nesupus
Umblă cu nasul pe sus.

1251 • **Ş**i sătul şi cu punga plină nu se poate.

1252 • **Ş**tie carte până la genunchiul broaştii.

1253 • **Ş**tie cât au uitat ceilalţi.

1254 • **Ş**tie mocanul
Ce e şofranul?
Când îl vede pe tavă,
Zice că e otravă.

1255 • **Ş**tie moşul ce-are în traistă?

1256 • **Ş**tii când pleci, dar nu ştii când ajungi.

T

1257 • **T**ace ca porcul în porumb.

1258 • **T**aci, dacă vrei să-ţi fie casa casă şi masa masă.

1259 • **T**aci tu, să vorbesc eu.

1260 • **T**aie frunză câinilor.

1261 • **T**ainele voastre,
La urechile noastre.

1262 • **T**ara, tara, toată vara!

1263 • **T**are-i bine şi frumos
Când e omul sănătos.

1264 • **T**a-său ştir şi mă-sa ceapă,
Trandafir de un-să iasă?

1265 • **T**ăcerea e ca mierea.

1266 • **T**e duci unde-a dus mutul iapa.

1267 • **T**e faci frate cu dracul până treci lacul.

1268 • **T**eme-te de apa lină, nu de cea tulbure.

1269 • **T**e păzește
Până te nimerește.

1270 • **T**e pupă în bot
Şi-ţi ia din pungă tot.

1271 • **T**e ţii ca scaiul de oaie.

1272 • **T**e vinde fără bani.

1273 • **T**impul e bani.

1274 • **T**impul e dascălul cel mai bun, fiindcă el ne-nvaţă toate.

1275 • **T**impul face,
Timpul desface.

1276 • **T**impul învaţă pe aceia ce n-au școală.

1277 • **T**inerii cu tinerii,
Bătrânii cu bătrânii.

1278 • **T**oamna se numără bobocii.

1279 • **T**oarnă foc peste paie.

1280 • **T**oată pasărea pe limba ei piere.

1281 • **T**oate au un hotar în lume.

1282 • **T**oate păsările câte zbor nu se mănâncă.

1283 • **T**ocmește pielea ursului și ursul e în pădure.

1284 • **T**ot în boul de trage dă.

1285 • **T**ot începutul îi greu.

1286 • **T**ot naşul are un naş.

1287 • **T**ot păţitu-i priceput.

1288 • **T**ot rău-i spre bine.

1289 • **T**otu-i nou şi totu-i vechi.

1290 • **T**ovarăş numai la câştig,
La pagubă pune cârlig.

1291 • **T**rage mâţa de coadă.

1292 • **T**rage nădejde ca spânul de barbă.

1293 • **T**rage săracu şi la vale, şi la deal ca Duman.

1294 • **T**rage targa pe uscat.

1295 • **T**rai pe vătrai.

1296 • **T**ranca-fleanca, bună dimineaţa!

1297 • **T**răieşte, murgule, până la Paşti,
Ca să-ţi dau iarbă verde să paşti.

1298 • **T**răieşte viaţa legată cu aţă.

1299 • **T**reaba de astăzi n-o lăsa pe mâine.

1300 • **T**rebuie dus pe la biserică.

1301 • **T**rebuie să joci cum îţi cântă vremea.

1302 • **T**rebuie să mănânci cu cineva un car de sare ca să-l poţi cunoaşte bine.

1303 • **T**rece Oltu,
Schimbă portu.

1304 • **T**reci zi, treci noapte,
Apropie-te moarte.

Ț

1305 • Țara geme de tătari
Şi baba se piaptănă.

1306 • Țara-i plină de nevoi
Şi vulturii fură la miei.

1307 • Țăranca e albina casei.

1308 • Țăranul muncește tot anul
Ca să capete banul.

1309 • Țăranul paște vaca și arendașul o mulge.

1310 • Țărănimea-i talpa țării.

1311 • Țânțarul pișcă armăsarul.

1312 • Țâțele când se-ntăresc,
Vârsta vetei ne vestesc.

1313 • Ți-ai furat căciula singur.

1314 • Țiganul când s-a văzut împărat,
Întâi pe ta-său l-a spânzurat.

1315 • Ține ce-ai în mână și n-alerga după minciună.

1316 • Ține-l, Doamne, ține-l, Doamne!

1317 • Ține-te numai de una,
Nu sări din una-ntr-alta.

1318 • Țin-te tare,
Cât ai mălai în căldare.

1319 • Țin-te, pânză, nu te rupe!

U

1320 • **U**ită de la mână până la gură.

1321 • **U**ită-te în faţă
Şi judecă viaţa.

1322 • **U**ite popa,
Nu e popa.

1323 • **U**lciorul nu merge de multe ori la apă.

1324 • **U**mblă ca în satul lui Cremene.

1325 • **U**mblă cu capul în nori.

1326 • **U**mblă cu el ca cu oul.

1327 • **U**mblă de parcă ar călca-n străchini.

1328 • **U**mblă de parcă-i o oaie căpiată.

1329 • **U**mblă după ouă de lup.

1330 • **U**mblă-n două luntre.

1331 • **U**mblă noaptea ca liliecii.

1332 • **U**mblă pe drum cu alai
Şi-n casă n-are mălai.

1333 • **U**mblă pe drumuri tăind frunză câinilor.

1334 • **U**mblă să se cârpească și mai rău se sparge.

1335 • **U**mblă tot pe cale bătută.

1336 • **U**mbra se mută după soare.

1337 • **U**na bună, zece rele.

1338 • **U**na din deal, alta din vale.

1339 • **U**na e ce zici, alta e ce faci.

1340 • **U**na gândeşte,
Alta vorbeşte.

1341 • **U**n arbore nu face pădure.

1342 • **U**na spune omul
Şi alta face Domnul.

1343 • **U**na vorbim,
Başca ne înţelegem.

1344 • **U**n bordei să ai, numai să fie al tău.

1345 • **U**n cap ai şi ăla-i sec.

1346 • **U**nde-a dus mutu iapa
Şi surdu roata.

1347 • **U**nde-a fost, o să mai fie.

1348 • **U**nde a tunat întâi.

1349 • **U**nde baba face,
Dracul nu desface.

1350 • **U**nde chioreşte
Şi unde loveşte.

1351 • **U**nde dă mama carnea creşte.

1352 • **U**nde dă şi unde crapă.

1353 • **U**nde dreptatea lipseşte, acolo tâl[illegible] împărăteşte.

1354 • **U**nde e aţa mai subţire, acolo crapă.

1355 • **U**nde e câştig, e şi pagubă.

1356 • **U**nde e lac, acolo sunt şi broaşte.

1357 • **U**nde e marfă, trebuie să fie și pagubă.

1358 • **U**nde e minte multă este și nebunie multă.

1359 • **U**nde e sărăcie e și ceartă.

1360 • **U**nde-i bine,
Nu-i de mine;
Unde-i rău,
Hop! și eu.

1361 • **U**nde-i dragoste e și ceartă.

1362 • **U**nde-i fum e și foc.

1363 • **U**nde-i minte, îi și noroc.

1364 • **U**nde-i multă minte, e și prostie.

1365 • **U**nde-l baţi
Şi unde-l doare.

1366 • **U**nde nu e pisică,
Şoarecii joacă pe masă.

1367 • **U**nde nu-i bărbat în casă,
Nu e nici pâine pe masă.

1368 • **U**nde nu-i cap, vai de picioare.

1369 • **U**nde nu intră soarele, intră boalele.

1370 • **U**nde omul bun a pus mâna,
A pus și Dumnezeu mila.

1371 • **U**nde paște oaia, își lasă lâna.

1372 • **U**nde sunt moașe multe, rămâne copilu' cu buriciul netăiat.

1373 • Unde-s doi puterea crește
Și dușmanul nu sporește.

1374 • Unde și-a înțărcat dracu copiii.

1375 • Unge osia ca să nu scârțâie carul.

1376 • Unii beau și mănâncă, alții rabdă și se uită.

1377 • Unii sapă viile,
Alții beau vinurile.

1378 • Unii vorbesc ce știu, alții știu ce vorbesc.

1379 • Un încurcă-lume te duce de la Ana la Caiafa.

1380 • Un nebun aruncă o piatră-n apă
Și-o sută de oameni n-o pot scoate.

1381 • Un necaz naște pe celălalt.

1382 • Un nume bun e ca o moșie.

1383 • Un om deștept face cât doi.

1384 • Un pârâu mic mișcă o moară mică.

1385 • Un rău nu vine niciodată singur.

1386 • Unul adună,
Altul risipește.

1387 • Unul bea
Și-altul se-mbată.

1388 • Unul cu folosul
Ș-altul cu ponosul.

1389 • Unul face
Și-altul trage.

1390 • **U**nul naște
Şi altul moare.

1391 • **U**nul te lasa de ostenit,
Altul te ia de odihnit.

1392 • **U**rma alege:
Ce-ai sămănat, vei culege.

1393 • **U**rsu-i în pădure și-i vinde pielea în târg.

1394 • **U**rsul joacă
Şi de voie,
Şi de nevoie.

1395 • **U**nul croiește
Şi-altul cârpește.

1396 • **U**șa a mea
Şi casa a ta.

1397 • **U**șor e a zice plăcintă, dar e mult până a o face.

V

1398 • **V**aca bună se vinde din grajd.

1399 • **V**aca pe vacă se linge și porc pe porc se scarpină.

1400 • **V**aca rea dă cu piciorul
Când umple ciubărul.

1401 • **V**ai, când ajunge lupul stăpân la oi.

1402 • **V**ai de bărbăţelul meu,
El muncește și eu beau.

1403 • **V**ai de casa cu mulţi stăpâni.

1404 • **V**ai de casa omului când dracul își vâră coada.

1405 • **V**ai de casa unde bărbatul e muiere.

1406 • **V**ai de cetatea cu mulţi judecători, că rămâne nezidită!

1407 • **V**ai de el, când s-a sculat, pupăza i-a cântat.

1408 • **V**ai de oaia ce nu-şi poate duce lâna.

1409 • **V**ai de turma fără păstori.

1410 • **V**ai de ţara fără domn şi de casa fără stăpân.

1411 • **V**ai de viţelul care împunge vaca.

1412 • **V**ai, vai, vai,
De cine n-are mălai!

1413 • **V**a mai veni oala la spuză.

1414 • **V**ara să-ţi faci sanie, iar iarna — căruţă.

1415 • **V**asul plin se cearcă des.

1416 • **V**asului gol toţi îi dau cu piciorul.

1417 • **V**a veni apa și la moara mea.

1418 • **V**ânt a semănat,
Vânt a cules.

1419 • **V**ântul aţâţă focul și vorba — vrajba.

1420 • **V**ântul bate,
Câinii latră.

1421 • **V**echi cârpești,
Aţa prăpădești.

1422 • **V**ezi mama, apoi ia fata.

1423 • **V**ezi-mă c-un ochi, să te văd cu doi.

1424 • **V**ia se sapă la soare;
Vinul se bea la răcoare.

1425 • **V**iaţa fără dragoste e ca ziua fără soare.

1426 • **V**iaţa fără sărbători, ca un drum fără conac.

1427 • **V**icleanul făgăduieşte şi prostul trage nădejde.

1428 • **V**ii de la moară la râşniţă.

1429 • **V**inovatul mai mare gură face.

1430 • **V**inu-i dulce,
Dar te-aduce.

1431 • **V**inul e laptele bătrâneţelor.

1432 • **V**inul e toiagul bătrâneţelor şi nebunia tinereţelor.

1433 • **V**inul face: pe săraci bogaţi,
pe ciungi cu mâini,
pe ologi cu picioare
şi pe orbi cu ochi.

1434 • **V**inul nu se face apă.

1435 • **V**itele se adapă cu apă, şi oamenii cu vorbe adânci.

1436 • **V**oinicelul fără cal
E ca peştele pe mal.

1437 • **V**orba bătrânească mulţi bani preţuieşte.

1438 • **V**orba ce zboară odată nu se mai întoarce.

1439 • **V**orba de azi nu se potriveşte cu cea de mâine.

1440 • **V**orba de clacă nu este folositoare.

1441 • **V**orba de rău se duce ca glonţul, iar cea de bine abia se aude.

1442 • **V**orba dulce
Mult aduce.

1443 • **V**orba fără glume
Ca bucata fără sare.

1444 • **V**orba puţină şi mâncarea puţină niciodată nu strică la om.

1445 • **V**orba rea merge ca fulgerul.

1446 • **V**orba să rămână vorbă.

1447 • **V**orba unui om cinstit face mai mult ca un înscris.

1448 • **V**orbă mare să nu zici.

1449 • **V**orbă multă,
Ispravă puţină.

1450 • **V**orbă puţină,
Muncă multă.

1451 • **V**orbele cele ferite
În piaţă şi-n moară-s vorbite.

1452 • **V**orbeşti de lup şi lupul e la uşă.

1453 • **V**rabia mălai visează.

1454 • **V**rednic este muncitorul de plata sa.

1455 • **V**rei nu vrei, bea Grigore aiazmă.

1456 • **V**remea îndreaptă toate.

1457 • **V**remea învaţă pe-aceia care n-au dascăl.

1458 • **V**remea râde,
Vremea plânge.

1459 • **V**remea toate le găseşte
Şi toate le topeşte.

1460 • **V**remea vinde lemnile şi nevoia le cumpără.

1461 • **V**remea vine,
Vremea trece.

1462 • **V**remea vremuieşte,
Floarea se păleşte.

1463 • **V**remea vremuieşte,
Şi omul îmbătrâneşte.

1464 • **V**roieşte a lua cărbunele cu mâna altuia.

1465 • **V**ulpea bătrână nu cade-n curse.

1466 • **V**ulpea găini visează.

1467 • **V**ulpea nu se teme de vânătorul care se laudă seara.

1468 • **V**ulpea unde n-ajunge zice că-i pute.

Z

1469 • **Z**ăbava strică treaba.

1470 • **Z**amă lungă,
Să ţ-ajungă.

1471 • **Z**ece dăştepţi nu pot să dăzlege
Ce înnoadă un prost.

1472 • **Z**gârcitul e totdeauna sărac.

1473 • **Z**gârcitul nici pe el nu se pricopsește, nici pe altul nu folosește.

1474 • **Z**ic una, tu zici zece.

1475 • **Z**ice la sora,
Ca să înțeleagă nora.

1476 • **Z**ice multe și mărunte
Ca și babele cărunte.

1477 • **Z**idul are urechi și gardul – proptele.

1478 • **Z**i-i lume și taci.

1479 • **Z**i-i tu pe nume să ți-l spui.

1480 • **Z**ilele nu intră în sac.

1481 • **Z**ilele omului
Sunt ca floarea câmpului.

1482 • **Z**ilele omului sunt numărate.

1483 • **Z**iua bună multă vreme nu ține.

1484 • **Z**iua bună se cunoaște de dimineață.

1485 • **Z**iua caută-ți de lucru, iar noaptea de somn.

1486 • **Z**iua se arată sfântă și noaptea ține pe dracul în brațe.

1487 • **Z**orilă până se scoală,
Se duce zeama din oală.

II. GHICITORI

1 • Acul

Cine are urechi
Şi n-aude?

2 • Acul

Ce e mic
Şi mititel
Şi-ngrădeşte
Frumuşel?

3 • Acul

Liciul luceşte,
Liciul străluceşte,
Liciul mereu-nfloreşte.

4 • Aerul

N-are culoare,
N-are miros;
Dar la toţi
Îi de folos.

5 • Aerul

Să te sâcâieşti
Cât te-i sâcâi,
Fără el nu poţi trăi.

6 • Altoiul

Un om cu capul tăiat
Ţâne p-unu mort în braţe.
Acesta spune mereu că moare,
Iar cel cu capul tăiat îi spune:
„Cât sunt eu de te ţân-n braţe,
Tu n-ai să mori!“

7 • Aluna

Într-un vârf de subinăraş
Stă un pui de ursăraş.

8 • Anul

Am un copăciu
Cu doisprezece craci;
În tot cracul,
Douăsprezece cuiburi.

9 • Apa

Ce nu ia foc?

10 • Apa

Dumbravă sumbră,
Fără umbră.

11 • Apa

M-a trimes Doamna de sus,
La cea de jos
Să-i ţes pânza fără rost.

12 • Apa

Dacă n-ar fi,
Lumea ar pieri;
Iar dacă multă este,
Lumea prăpădeşte.

13 • Arcuşul, dibla şi coardele

Iau gârbovu,
Ivănesa scorboroasa
Şi copiii drepţi.

14 • Ardeiul

Într-un pomişor
Arde-un focuşor.

15 • Ariciul

Ce animal păcătuieşte ca omul să-l ia în braţe?

16 • Ariciul

Pe valea lui Baibarac,
Să dă dracul peste cap!

17 • Ariciul

Trece
Pașa
Pe uliţe
Cu trei
Mii
De suliţe.

18 • Avionul

Suflet ţine,
Suflet n-are;
Merge fără drum,
Fără cărare.

19 • Banul

În mână toţi mă iau,
La nimeni nu stau;
Toţi mă dau pe mâncare
Şi pe-o ţigare.

20 • Bastonul

Pe bătrâni îi sprijinesc,
Pe călători întovărășesc,
Pe cei răi îi pedepsesc.

21 • Bâta

În pădure mă născui,
În pădure mă făcui,
Acasă dac' m-a adus,
Vătaf la ușă m-a pus.

22 • Beția

Fumul dracului,
În capul omului

23 • Biserica

Sus tună,
Jos răsună,
Cetele s-adună.

24 • Biserica

La fântâna bună,
Mulţi oameni s-adună.

25 • Biserica

Am o vacă
Porumbacă,
Pe la coarne
Cu icoane,
Pe la nări
Cu lumânări,
Pe la buze
Buburuze,
La bărbii
Cu făclii,
Pe la șolduri
Cu bolduri,
Pe la pântece
Cu descântece.

26 • Boul

Cât a fost mic,
În patru trâmbiţi trâmbiţa;
După ce-a crescut mai mare,
Dealurile răsturna;
Iar când a-mbătrânit,
În crâșmă cu el juca.

27 • Bradul

În pădure născui,
În pădure crescui,
Acasă de m-aduse
Să joc în horă mă puse.

28 • Brânza

M-a trimis domnul de sus
La cel de jos
Să-i aduc carne fără os.

29 • Briciul

Am un cal de fier,
Paşte pe-un câmp de os.

30 • Broasca

Ce şade la uşă şi cântă din gură?

31 • Broasca

Vacă nu e,
Dar iarbă mănâncă;
Pasăre nu e,
Dar în copac se urcă;
Lăutar nu e,
Dar de cântat cântă;
Peşte nu e,
Dar de înotat, înoată.

32 • Broasca ţestoasă

Sus copaie,
Jos copaie,
La mijloc,
Carne de oaie.

33 • Bruma

Vine moşul pe portiţă
Şi îşi scapă o cheiţă;

Vine luna şi n-o ia,
Vin stelele şi n-o ia,
Vine soarele şi-o ia.

34 • Bujorul
Stejar verde,
Vârfu-i arde.

35 • Buzele şi limba
Vine doamna cea de sus
La doamna cea de jos,
Să-i dea carne fără os.

36 • Calul
În pădure:
Cioca —
Boca!
În târg
Preapa —
Leapa!
Acas'
Mi —
Ho —
Ho!

37 • Cana
Am o fetiţă; de aţi veni toţi,
La guriţă o sărutaţi.

38 • Capra
Fată sprintenă-n picioare,
Culmea dealului o sare.

39 • Capul
Am un doveac:
Deasupra dovleacului,
Este o pădure;

Dedesupt de pădure,
Este o câmpie;
Dedesupt de lăstari,
Sunt două lacuri;
Dedesupt de lacuri,
Este o movilă;
Dedesupt de movilă,
Este o ciutură.
Ghici ce este?

40 • Cartea
Cine ne spune povești
Şi nu poţi să-i mulţumeşti?

41 • Cartea
Rădăcină pătrăcină
Rar voinic care-o dezghină.

42 • Cartea
Eu am un câmp:
Câmpu e alb,
Oile negre;
Cin' le paşte,
Le cunoaşte;
Cin' le vede,
Nu le crede.

43 • Cartoful
Pui una,
Găsești nouă;
Pui nouă,
Găsești nouăzeci și nouă.

44 • Carul și sania
Am două fete mari:
Una
Așteaptă vara,

Alta
Aşteaptă iarna.

45 • Casa
Am o vacă mare
Cu ţâţa-n spinare.

46 • Casa şi coşul
Am o bivoliţă
Numai cu o ţâţă.

47 • Casa şi oamenii
Cloşca de lemn
Şi puii de carne.

48 • Catalogul
Sus carton,
Jos carton,
La mijloc nume de om.

49 • Căciula
Putinei rotund,
Bagă păru-n fund.

50 • Căpăţâna de usturoi
Nouă fraţi
Într-un cojoc.

51. Căpşuna
Mică, roşie, parfumată,
Şade pe pământ culcată.

52 • Cărămida
Din pământ mă nasc,
La soare mă usuc,
La foc mă-ntăresc,
La apă mor.

53 • Cântarul
Am o păsărică bie, bie,
Din coadă adie.

54 • Cântarul
Ţa!
'N sus,
Ţa!
'N jos.
Tandi,
Mandi,
Hap!

55 • Cârciuma
Căciula purtătorului,
În mijlocul satului.

56.Ceapa
Sus pădure,
Jos pădure.

57 • Ceapa
Până să-i iasă capul,
Îi mănânci piciorul.

58 • Ceasul
Zi şi noapte,
Stau de pază;
N-am picioare
Şi tot umblu;
N-am nici mână
Şi tot bat.

59 • Ceaţa
Ursu-n sat
Şi câinii nu latră.

60 • Ceața

Pe o vale cotită
Vine mierla-nsorcovită.

61 • Ceaunul

Am o vacă neagră
Şi când fată
Se strâng băieţii împrejur
Grămadă.

62 • Cercelul

Usturime, greu mă doare;
Când mi-l bagă bine-mi pare.

63 • Cercul

Ce-i rotund
Şi fără fund?

64 • Cerul cu stele

Am un pom:
Seara înflorește
Și dimineața desflorește.

65 • Cerul gurii

Care cer n-are stele?

66 • Cimpoiul

Ce mâţă zgâiată
Pe câmp se cântă?

67 • Ciobanul cu oile

Ciugur,
Mugur,
Mugurele,
Merg pe drum înşirăţele;
Ciugur,

Mugur,
Ăl bătrân
Stă sub căpiţa de fân.

68 • Cizmele
D-aicia şi până la munte,
Numai gropi pân' la genunche.

69 • Ciuperca
Mânăstire-ntr-un picior,
Ghici, ciupercă, ce e?

70 • Ciupercile
Fel şi fel de pălării,
Ascunse prin bălării.

71 • Clanţa la uşă
Colea-n vălceluşă,
Latră o căţeluşă.

72 • Clopotul
Ghici
Ghicitoarea mea:
Cine merge la puţ
Şi nu bea apă?

73 • Cloşca cu pui şi uliul
Dărdănica are mere,
Dărdănel vine şi cere;
Dărdănica nu se-ndură,
Dărdănel vine şi fură.

74 • Coasa
Cureluşă bravă
Peste câmpii de otravă.

75 • Coasa

Miș, miș
P'ân păiș,
Cotcodaci
P'ân copaci.

76 • Cobza

Când o bat scăfârlie,
Hai și bucurie;
Când o las,
Strâmbă din nas.

77 • Cocoșul

La cap pieptene,
La coadă secere,
La mijloc pepene,
Ghici ce e?

78 • Colțunul

Cu cinci pari și-o nuia
Faci gardul cât îi vrea.

79 • Combina

Am o nană bună,
Ea pe toți adună,
S-aibă fiecare
Roade-n hambare...

80 • Condeiul

Pitic sunt, de toți m-agăț
Și pe toată lumea-nvăț.

81 • Condeiul

Trei mă prind,
Trei mă țin,

Trei mă leagă,
Şi mă dezleagă,
Şi vărs miere şi venin.

82 • Condeiul

De iute ce sunt,
Trei abia mă ţin;
Din nasu meu,
Curge miere şi venin;
Dar să strig cân' voi fi pus,
M-aude-n răsărit şi apus.
Eu lumea o-mpăciuiesc
Şi-o-nvrăjbesc;
Eu pe toţi îi bucur
Şi îi întristez.

83 • Copacul

Înaltul,
Cocoratul
Se vaită
Că i-a pierit
Satul.

84 • Corabia

Pană-mpănată,
Pe apă lăsată,
De vânturi mânată;
Suflet n-are,
Suflet duce,
De pământ nu se-atinge.

85 • Cosciugul

Ai văzut,
N-ai auzit;
O să ai
Şi n-o să-l vezi.

86 • Cosciugul

Cine-l face
Nu-i trebuie;
Cine-l cumpără,
Nu-l dorește,
Şi cui îi trebuie,
Nu-l vede.

87 • Crăpăturile în tavan

Ce nu e făcut de mână de om?

88 • Cuiele potcoavelor cailor

Am un copac
Cu patru craci:
În fiecare crac
Este un cuib;
În fiecare cuib —
Câte șase ouă.

89 • Cuibul

Hoţul intră-n casă
Şi capul afară îl lasă.

90 • Cuptorul cu pâine

Venira rigile
Şi mâncară mămăligile,
Iar doftorul rămase gol.

91 • Curcubeul

Şervețel învărgat
Peste mare aruncat.

92 • Cuțitul

Coadă de pește,
Fără cinci deşte
Nu se dezlipeşte.

93 • Degetele mâinilor la tors

Am zece oi:
Cinci în staul
Şi le plouă;
Cinci afar'
Şi nu le plouă.

94 • Degetul

Am o frigare de os
Şi carnea de fier.

95 • Desagii

Pe valea lui Ivănuş,
O curcă cu două guşi.

96 • Dinţii şi buzele

Săcusari albi,
Sub străşini roşii.

97 • Doctorul: taie şi nu vinde,
Popa: cântă şi nu joacă,
Jandarmul: se lasă mituit.

— **P**ăi ce servici au băieţii?
— Tată,
Unul taie
Şi nu vinde;
Unul cântă
Şi nu joacă;
Altul fură
Şi nu-l prinde.

98 • Doniţa

Am un cal:
De slab ce e,
Îl duc de coadă la apă.

99 • Donița și căldarea
— **S**curto, graso, un-te duci?
— Arso-n fund, la ce mă-ntrebi?
Unde eu mă duc,
Tot ţie ţi-aduc.

100 • Dovleacul
Cine se-ngrașă legat?

101 • Dovleacul
Eu am un bordeiaş,
Plin de copilaşi!
Cân' sparg bordeiașu'
Ies copilașii.

102 • Dovleacul
Pe valea lui Baibarac
Se dă dracu peste cap.

103 • Dovlecii
Îngrop aşchii,
Întind funii
Şi strâng gheme

104 • Drumul
Este un bou murg
Cât lumea de lung.

105 • Drumul
De la casă până la casă
Tot funii şi aţe trase.

106 • Drumul
S-a făcut de când e lumea
Şi va fi cât va fi lumea.

107 • Ecoul

Ce aude fără urechi,
Vorbește fără gură
Şi răspunde în orice limbă?

108 • Fasolea

Carne grăsulie
Pe beţe se suie.

109 • Fasolea

Râne, râne,
Păsăruie albă e;
Picioare n-are,
Drept în sus
Pe copac se suie.

110 • Faţa bărbătească

Sus — pădure,
După pădure, o poiană;
După poiană, două pădurici,
După pădurici, două lacuri;
Între lacuri, o movilă;
După movilă, o pădure;
După pădure, o groapă;
După groapă, altă pădure.

111 • Fântâna

Ciocârlan moţat
Cântă noaptea-n sat.

112 • Fântâna

Am o vacă
Şi nu înţarcă
Niciodată.

113 • Femeia
Am o floare frumoasă,
Bărbaţii o miroasă,
Numai lor li-i drăgostoasă.

114 • Fereastra
Am două găini boghete
Şed la moşu sub părete.

115 • Fereastra
Nici în cer,
Nici în casă;
Nici afară,
Nici în casă;
Nici afară,
Nici în cer,
Nici pe pământ.

116 • Fierăstrăul
Are dinţi mulţi şi mititei,
Nu suferă niciodată de ei.

117 • Floarea soarelui
O mie de frăţiori,
O mie de dinţişori
Stau înfipţi câte şi-o mie
Într-un fund de farfurie.

118 • Fluturele
Aripi are,
Cioară nu-i;
Trup subţire,
Vierme nu-i.

119 • Foarfecele

Lipie pe lipie,
Frunză verde
Ripie.

120 • Foarfecele

Două lame alăturate,
Două strâmte încârligate.

121 • Focul

Am un bou roșu;
Unde calcă se pârlește locul.

122 • Focul

Băgai mâna-n perete
Și scosei dracu de bete.

123 • Focul

Eu am un cal:
Unde se tăvălește calu,
Nu mai crește iarba.

124 • Fulgerul

Săgeata-mpăratului
Sparge casa dracului.

125 • Fumul

Ce iese din pod fără scară?

126 • Fumul

Am un mâț fără ochi,
Fără picioare,
Iese pe cahla mare.

127 • Furca

Am zece frați:
Cinci merg pe drum

Şi nu-i plouă,
Cinci stau sub părete
Şi-i plouă.

128 • Furnica
La cap mare,
La trup mare,
La mijloc
Ca un fir de busuioc.

129 • Fusul
Sub un păltinel,
Joacă un iepurel.

130 • Fusul
Fuga-n sus,
Fuga-n jos,
Moşu-aleargă bucuros.

131 • Gardul
În pădure născui,
În pădure păscui;
Acasă când m-au adus,
Slujitor casei m-a pus.

132 • Găleata
Am o vacă neagră
Ce toată ziua bea la apă
Şi nu se mai satură.

133 • Gândul
Ce zboară mai iute şi mai iute pe lumea-asta?

134 • Gândul
Fusei în pădure,
Tăiai o nuia,
Ocolii ţara cu ea.

135 • Gândul
O nuia vâjâia,
Ocolii ţara cu ea;
Mai rămase un crâmpei
Şi făcui obor la viţei.

136 • Gâsca
Fulti! în sus,
Fulti! în jos —
Vine fulti fulticos.

137 • Gâsca
Am o gâscă titiană,
Zboară noaptea pe poiană.

138 • Gerul
Sus stele,
Jos stele,
Vai de picioarele mele.
Iar steloiul cel mai mare
Rău mă frige la picioare.

139 • Gheaţa
Raţă potcovită
Pe apă suită.

140 • Gheaţa
M-a trimes doamna de sus
La a de jos,
Să-mi dea pânză fără rost.

141 • Ghinda
Mă dusei în pădure
Şi tăiai un lemn
Nici d-o palmă,

Nici d-un pumn,
Taman cât fac lucru bun.
Şi făcui două scânduri de pat,
Două ălbii de spălat
Şi potcapiu popii-n cap.

142 • Ghionoaia
Ţapu mamii, ţap,
Sare pe copac,
Toacă noaptea lemn uscat.

143 • Glonţul
Vine-o capră de la munte
Şi nimeni nu poate să-i aţie calea.

144 • Grâul
Ce-i mândru la sat
Şi bun de mâncat?

145 • Grâul şi pleava
Am doi cai:
Unul gras,
Altul slab;
Cel gras sare gardul,
Cel slab rămâne jos.

146 • Groapa
Ce nu poţi urca-n pod?

147 • Groapa
De ce mănânci se face mai mare.

148 • Gura
Sus copaie,
Jos copaie,
La mijloc carne de oaie.

149 • Gura și dinții
Am un cupturaș,
Plin cu iepurași,
Albi și drăgălași,
Parcă-s coconași.

150 • Gura, ochii, urechile
Unul spune,
Doi privesc
Și doi ascultă.

151 • Hambarul
Eu am un cal:
Când iau șaua de pe el,
I se văd mațele;
Când îi pui șaua,
Nu se vede nimic.

152 • Hârtia
Ce pică pe piatră
Și nu se sparge;
Și pică în apă
Și se sparge?

153 • Iasca, amnarul și cremenea (Scăpărătoarea)
Mama-i din pădure,
Tata-i din târg
Și eu de pe prund.

154 • Iepurele
Patru-nfipte,
Două ciulite.

155 • Iepurele
La deal repede și fără ocol,
Iar la vale rostogol.

156 • Iepurele

Ce stă ghebos
În rogoz —
Strigi o dată
Şi se îndreaptă?

157 • Iepurele şi câinele

Fuge moşul pe pârâu
Cu ţiganul, fătul meu.

158 • Iepurele cu puii

Am o scroafă sură,
Pură,
Cu purceii suri,
Puri.
Sug,
Fug,
Ciuşti în huci.

159 • Inelul

Făt-Frumos
Încălecat pe-n cal de os.

160 • Inima

Am o puică cucuiată,
Şade-n cămară-ncuiată
Nu-ş' ce-aş face s-o descui,
Să-i pui mâna pe cucui.

161 • Izvorul

Am o vacă:
Iau mereu lapte de la ea
Şi nu seacă niciodată.

162 • Încălţămintea

Am două surori
Legate de sfori;
Când noaptea se lasă,
Se vâră sub masă.

163 • În faţa vânătorului

Unde nu se ascunde iepurele?

164 • Jugul între boi

Burtă-n burtă,
Păr în păr,
La mijloc un beţişor.

165 • Lacătul

Domnişor
Cu haine scurte
Bună lege
Ţine-n curte.

166 • Lacătul

Sunt cercel pe toartă,
Dar omul nu mă poartă,
Decât mă agaţă la uşă-n faţă.

167 • Lacrima

Ce apă e în lume fără nisip?

168 • Lada

Am o iapă albă,
Când îi iau şaua
Se văd maţele.

169 • Lampa

Am o babă burduhoasă,
Face casa luminoasă.

170 • Lanţul

Când îl iau în braţe
Plânge;
Când îl las jos
Tace.

171 • Lanţul

Am zece purcei;
Dacă iau unu de coadă,
Ţipă toţi.

172 • Lemnele

De la noi
Şi pân' la voi
Tot parale prin gunoi.

173 • Liliacul

Ce pasăre suge la mă-sa?

174 • Limba

Am o vacă;
Şade-ntre lupi
Şi n-o mănâncă.

175 • Limba

Am o blană lată;
Nu putrezeşte niciodată.

176 • Limba

Am o scândură lată,
Stă tot timpul în apă;
Cât omul trăieşte,
Ea nu putrezeşte.

177 • Limba

Nu e laie,
Nici bălaie;

Nu e brici,
Ca briciul taie.

178 • Lingura de lemn

Buturugă uscată
O ridică-ncărcată
Ş-o dă jos dăscărcată.

179 • Lingura în gură

Lupu în moară
Şi coada afară.

180 • Lingurile în strachină

Într-o vale adâncă,
Toate ciorile s-aruncă.

181 • Lingurile, mâncarea şi strachina

Veniră
Mimirigile,
Luară
Pipirigile,
Rămase
Doctorul
Gol.

182 • Linia ferată

Ce e lung cât vezi cu ochii
Şi lat cât păşeşte găina?

183 • Litera „a"

Ce are Adam înainte,
Are Eva înapoi;
Iar Anica de la noi
Are şi înainte şi înapoi.

184 • Literele de pe carte

Am o turmă de oi;

Cine-o paşte,
O cunoaște.

185 • Luleaua

Am o căţeluşă
Scurmă în cenușă.

186 • Luleaua

Găină ciuşă
Îi curge din cioc cenuşă.

187 • Lumina

Dobra grasa
Umple casa.

188 • Lumina

A intrat cu zorile în casă
Şi-a ieșit cu noaptea prin geam.

189 • Luna

Potcoava calului,
În vârful dealului.

190 • Luna

Am o raţă potcovită
Sus pe-o casă șindrilită.

191 • Luna printre nori

Eu am o fată bălaie,
Umblă noaptea prin noroaie.

192 • Luntrea

Suflet duce,
Suflet aduce,
De fund nu mai ajunge.

193 • Lupul

Într-o vale adâncă
Zace un moș de brâncă.

194 • Macul

Oastea lui Mihai
Într-un vârf de pai.

195 • Mama și copilul

Patru mâini,
Patru picioare,
Patruzeci de unghișoare.

196 • Masa

În pădure născui,
În pădure crescui;
Acasă dac' m-a dus,
Hora împrejur mi-a pus.

197 • Măciașa

Cocoș
Roșu
Cu zgaida
În cap.

198 • Mămăliga în ceaun

Într-o vale adâncă
Zace
Un popă
De brâncă.

199 • Mănușa

Ce este lucrată și este asemănătoare cu mâna?

200 • Mărăcinele

Ţunţu, punţu șade-n drum,
Mănâncă carne de român.

201 • Mătura

Opincă nerasă,
Hopa-i dă prin casă.

202 • Mâna

Am o grebluţă cu cinci dinţişori,
Pe zi îmi trebuie d-o mie de ori.

203 • Mâţa

Opincă
Nerasă
Umblă
Noaptea
Prin casă.

204 • Melcul

Are coarne şi nu e bou,
Are şea şi nu e cal,
Se suile-n pom
Şi nu e şarpe.

205 • Melcul

La moara lui Oţânoc
Mă-ntâlnii c-un dobitoc:
Samar avea,
Măgar nu era;
Coarne avea,
Bou nu era;
Picioare n-avea
Şi-n pom se suia.

206 • Meliţa

În pădure creşte;
Cân' vine-n sat, vorbeşte.

207 • Melița

Cățelușă arțăgoasă
Mănâncă,
Latră
Și varsă.

208 • Miezul de nucă

Am patru frați
Cu trei cămăși-mbrăcați.

209 • Minciuna

La umbra unui felinar,
Mânca-un câine mort din unul viu.

210 • Minciuna

Într-o râmătură de oaie
Am găsit un corn de porc.
Orbul a văzut,
Ciungul l-a luat;
Cel cu pielea goală
În râu l-a băgat.

211 • Moara

Am o vacă:
O mulg cu oala
Ș-o-mpat cu țara.

212 • Moara de apă

Am o rață
Cu talpa pe apă;
Ce îi dai,
Ea îți dă.

213 • Morcovul

Stă moșul în cămară
Cu mustățile afară.

214 • Muşuroaiele
De-aici pân' la mare
Tot funduri de căldare.

215 • Muşuroiul cu furnici
P-un deal mare şi rotat,
Fierbe-o oală mare cu păsat.

216 • Nasul
Ce îngheaţă vara
Şi se dezgheaţă iarna?

217 • Năvodul
O mie legate,
O mie înnodate;
O mie să fiţi,
O mie nu ghiciţi!

218 • Negura
Ce trecse prin sat
Şi câinii nu bat?

219 • Norul
Trece monstrul marea
Cu părul alb ca sarea.

220 • Norul
Înfuriat,
Întunecat,
Peste mare
Aruncat.

221 • Nuca
Eu am patru fraţi
Într-un cojoc băgaţi.

222 • Nuca

Sus copaie,
Jos copaie;
La mijloc,
Carne de oaie.

223 • Nucul

Înalt ca casa,
Verde ca mătasea,
Dulce ca mierea,
Amară ca fierea.

224 • Numele

Ce e lipit de tine?

225 • Numele

Ce-i pe tine și nu-l simți?

226 • Oaia

Am patru restele,
Duc un car de fân.

227 • Oaia

A trăit,
Ne-a hrănit;
A căzut,
S-a prăpădit.

228 • Oaia

Cât am trăit,
Pe foc m-ai fript;
Iar dup' ce-am murit,
Pe drum m-ai azvârlit.

229 • Oala pusă în par

Colo-n perete
Moșu ia mătușa
De ureche.

230 • Ochii

Sub două păduri întinse,
Două lumini aprinse.

231 • Ochii

Am doi berbeci albi,
Acu sunt în curte,
Acu sunt în munte.

232 • Oglinda

Ochii Doamnii
'N fundu oalii.

233 • Oglinda

Când te uiţi la mine,
Te vezi și pe tine.

234 • Oile și mocanul

Ciugurele, mugurele,
Şed pe drum înșirăţele.
Ciugur mugur cel bătrân
Şade jos și bea tutun.

235 • Oiștea căruţii

Un mort între doi vii.

236 • Omul

Am două beţe,
Pe două beţe un butoi,
Pe butoi un dovleac,
Deasupra dovleacului, o pădure.

237 • Omul

Am un pom frumos
Cu ramurele în jos,
Iar rădăcina o ţine
Drept în sus ca mine.

238 • Omul cu părul alb,
Omul care nu mai vede bine,
Omul care nu mai poate,
Omul care nu mai are dinţi.

La munte sus a nins,
Pe vale este ceaţă,
Sentinela doarme-n post,
Ostaşii au părăsit cazarma.

239 • Opinca

Nuia duduiană
Înconjurai ţara cu ea;
Rămase un crâmpei,
Făcui obor de viţei.

240 • Oul

Ce nu stă-n cui?

241 • Oul

Ce nu poţi să pui
Ca să şază în cui?

242 • Oul

Am o butie
Şi am în ea vin şi rachiu
Şi nu se amestecă.

243 • Papagalul

Toată viaţa, cât trăieşte,
Nu pricepe ce vorbeşte.

244 • Pasărea călătoare
Iarna fuge,
Vara vine.

245 • Păduchele
Ce e
Mic
Și mititel
Și-și ia Vodă
Căciula la el?

246 • Păianjenul
Cine trece marea
'N picioroange?

247 • Pământul
Ia gândește-te și spune
Cine-i mai bogat în lume?

248 • Păpușoiul–știuletele
Cine se naște înfășurat?

249 • Pepenele
Pielea verde,
Carnea roșie
Și oasele negre.

250 • Pepenele–harbuzul
Am un râu,
Cu malurile verzi,
Cu apa roșie
Și cu prundu negru.

251 • Perina
Ce are fulgi și nu zboară?

252 • Piatra morii și roata morii
Am două fete surori:
Una se spală mereu și e urâtă;
Alta nu se spală niciodată
Și e frumoasă.

253 • Picioarele
Eu am doi boi:
Când îi leg,
Umblă pe unde vor;
Când îi dezleg,
Șed și se odihnesc.

254 • Pieptenele și barba
Am doi unchieși
Ce se trag de barbă.

255 • Pietrele morii
Am patru surori:
Două pe mal
Și sunt albe;
Două în apă
Și sunt negre.

256 • Piua și pisălogul
Mama stă
Și tata-i dă.

257 • Plosca
Am o vacă
Și când o mulg
O pun cu picioarele
-N sus.

258 • Plosca cu vin
Am o găină cucuiată,
O țiu în cameră încuiată;

O să mor să n-o descui,
Îi pui mâna pe cucui.

259 • Plugul

Cine ară pământul și nu geme?

260 • Plugul

Cinel, cinel,
Am un purcel
Cu râtu' de fier.

261 • Plugul

Mă sui pe plai
Să mă uit de cai;
Văzui vântul
Răsturnând pământul.

262 • Plugul

Opt opintele,
Două scârţâiele
Şi-un tuţui
După ele.

263 • Podul

Ce trece peste apă și stă pe loc?

264 • Pomul

Primăvara te-nveselește,
Vara te umbrește,
Toamna te hrănește,
Ghici ce este?

265 • Popa în biserică

Într-un copac scorburos,
Zbiară un pisoi nădădăios.

266 • Porcul

Cine umblă toată ziua supărat
Şi ară pământu-n lung şi-n lat?

267 • Porcul

Butoiaş cu două vele
Abia-l duc patru proptele
Şi se vâră-n toate cele.

268 • Porcul

Două obiele,
Patru proptele,
O fâţâită
Şi-o obială.

269 • Porcul

Unul ară,
Doi se miră;
Patru-mping
Şi altul mână.

270 • Pruna

Am o purcea
C-un purcel
În burtă.

271 • Puricele

Am un bivol,
Sare din munte-n munte
Şi picerele nu i se rupe.

272 • Puricele

Am un cal
Cât un mal;
Unde sare,
Urmă n-are;

Unde paşte,
Se cunoaşte.

273 • Putineiul

Buturugă
Bulbură
Şade-n cur
Şi tulbură.

274 • Putineiul

Hurdu,
Burdu,
Prin cămară
Ia-l de păr
Şi dă-l afară.

275 • Puţul

Ciocârlan moţat
Cântă noaptea-n sat.

276 • Racul

Cerceluş cu coarne
Fierbe-n fundul oalei.

277 • Radioul

Am o cutie,
Cântă la nebunie.

278 • Râma

Strigă Mariţa din deal
S-o apăr de găini,
Că de câini nu se teme.

279 • Rândunica

Când în sus,
Când în jos;

Neagră-i,
Mâţă nu-i.

280 • Râşniţa

Turtă peste turtă
Şi la mijloc urdă.

281 • Ridichea

Albă, alburie,
Caş nu e;
Linge sare,
Coadă are,
Şoarece nu e.

282 • Roata, spiţele, boii, vizitiul

Patru rostogolite,
Douăsprezece înfipte,
Două opintite
Şi cu tâpa trei.

283 • Roţile de la căruţă

Eu am patru fete:
Aleargă una după alta
Şi nu se prinde nici una.

284 • Roua

Ce apă udă
Tot pământul?

285 • Roua

O fată tânără trece-n zori,
Şi-şi varsă lacrimile peste flori.
Luna le-a văzut
Şi nu le-a ridicat,
Soarele îndată le-a uscat.

286 • Rugul

Verde este,
Gheare are,
De zgâriat zgârie,
Dar pisică nu e.

287 • Sabie

Putinei
De tei,
Limbă de balaur.

288 • Scara

Două lemne odolemne
Şi-un braţ de găteje.

289 • Scară la cer, pod peste mare şi fier cu măduvă

Ce nu există trei în lume?

290 • Scaunul

În pădure născui,
În pădure crescui;
Acasă dacă m-aduseră,
Vătaf peste stat mă puseră.

291 • Scaunul

Am fost aseară la voi,
Voi mi l-aţi pus dinapoi.

292 • Scânteia

Ţăndărică, lemn uscat,
Sare noaptea în Ţarigrad.

293 • Scrisoare

Am o bibilică mică,
Duce vestea lui Gheorghiţă.

294 • Secera

Mătușică gârbovită,
Cu dinții de veveriță,
Cu fundu de băț uscat.

295 • Sfredelul

Am un bou:
El se baligă,
El rânește.

296 • Soarele

Bulbuleț de aur
Joacă pe piei de taur.

297 • Soarele și luna pe cer

Am o strachină
Cu doi pești:
Unul cald
Și-altul
Rece.

298 • Soba

Mama lata,
Lelea zgâmboiata,
Constantin Fluierătoru.

299 • Soba

Sunt albă și-ncălzită.
Și urâtă,și iubită;
Vara nu vor să mă vază,
Iarna toți mă-mbrățișează.

300 • Soba

Vara stă-n magazie,
Iarna, hop, la datorie;
Când mănâncă se-nroșește,
Zeci de oameni încălzește.

301 • Soba, coşul, fumul şi scânteia

Mama
Lata,
Tata
Lungul;
Nenea
Fluiericiul
Şi lelea
Zvăpăiata.

302 • Somnul

Cine vine
Să te-aline,
Să-ţi închidă binişor
Seara câte-un ochişor?

303 • Somnul

Dulce, dulce
Şi mai dulce,
Să-l alungi
Şi nu se duce.

304 • Somnul

Ce e mai dulce
Şi mai dulce
Şi nu poate să se-mbrace,
Iar din el gustă tot omul,
Şi argatul ca şi domnul?

305 • Spata

Între patru lemne,
O mie de pene.

306 • Spicul de grâu

Sus pe fruntea unui grâu
Stă armata unui crai.

307 • Spițele roții

Am zece copilași,
Dorm toți p-un căpătâi
Și nici unul nu e la margine.

308 • Sprâncenele și ochii

Pe două delușele,
Stau două săgețele;
Sub două săgețele,
Stau doi luceferi;
Te vezi mereu cu ei.
De vrei să-i ghicești,
Citește-n ochii mei
Și vei vedea pe-ai tăi.

309 • Stelele

Peste munți,
Peste mări,
Numai ochi licăritori.

310 • Strachina și lingura

Din cea râpă adâncă,
Multe ciori se ridică.

311 • Strugurele

Buburoasă, buburoasă,
Șade cu vodă la masă.

312 • Strugurele

Chipul meu e tot bubos,
Dar nu-s de nimeni scârbos;
De lumea toată sunt cinstit
Și la masă sunt primit.

313 • Sufletul

Am o lădiță

C-o porumbiţă;
Dacă zboară porumbiţa,
A rămas lădiţa.

314 • Sugativa
Nu-i fierbinte,
Dar usucă.

315 • Suveica
Pe deasupra gheaţă,
Pe dedesupt gheaţă,
La mijloc măcăne o raţă.

316 • Şarpele
Retevei rece
Marea trece.

317 • Şaua
Şi şa,
Şi-aşa
Eu îţi spun pe nume
Ce lucru e anume.

318 • Ştuletele
Cu cămaşa foi şi cline,
Cu cămările toate pline,
Toţi aleargă după mine.

319 • Tata, mama şi copiii
Patru mâini,
Patru picioare,
Patruzeci de unghişoare.

320 • Tatăl şi fiica
— **B**ună ziua, omul cu omoaie!
— Mulţumim dumitale,
Dar nu sunt omul cu omoaia,

Mama lui e soacră mumei mele.
Ghici ce rudă sunt?

321 • Tigaia

Am un copil;
Când îi dau mâncare, plânge,
Iar când nu-i dau mâncare, tace.

322 • Timpul pierdut

Ce nu poţi cumpăra
Cu toate bogăţiile din lume?

323 • Toaca

La noi taie lemne,
La voi sar surcele.

324 • Tocul

Este lat or subţirel
Calci pe el or scrii cu el.

325 • Toporul

Toată ziua cioca, cioca;
Vine sara: boca, boca.

326 • Tronul

Ce n-ai avut
Nici n-o să ai;
Şi nici neamul tău
N-a avut;
Şi când îl pierzi,
Îţi pare rău.

327 • Trenul

De la deal gonesc,
În vale călătoresc,
Ca moara grăiesc,
Pe la cârciumi mă opresc,

Pe unii-i primesc,
Pe alţii-i gonesc.

328 • Trupul omului
Sunt două scăunele:
Pe scăunele
Un polobocel,
Pe polobocel
Un bostănel,
Pe bostănel
Pădure,
Prin pădure
Umblă lupii.

329 • Tunetul
Scutur frâu din curte
Şi aude calu' din munte.

330 • Tunetul
Huha huhurează,
Departe nechează,
Nime nu cutează.

331 • Tunetul
În vârful muntelui,
Crainicu-mpăratului;
Strigă lumea la război,
C-a venit vremea de-apoi.

332 • Turta
Vârâm mâna în spuză,
Pe moş [îl] apucăm de buză.

333 • Ţâţele vacii
Am patru prejini
Care n-ajung

Nici de cer,
Nici de pământ.

334 • Ţestul
Cât am trăit,
Pe foc m-am fript;
După ce-am murit,
Pe drum m-a azvârlit.

335 • Ţigara
Ce arde în gură
Şi face fum ca o şură.

336 • Ţigara
Buruiene ciuciulete,
Ciuciulite şi-nvârtite
Şi la capăt strălucite.

337 • Uluca în cui
Şade moşu pe părete
Cu ţiganca de ureche.

338 • Umbra
Cine trece gârla
Şi nu face talazuri?

339 • Umbra
Când soarele e-n amiază,
Se scurtează;
Când soarele asfinţeşte,
Se lungeşte.

340 • Umbrela
Am o ciupercă mare
Şi te apără de ploaie.

341 • Urciorul
De coadă-l duc,
De coadă-l aduc.

342 • Urechile
Într-un ciopartoc,
Două felii de dovleac.

343 • Urma roţii de car
Ce e lung
Cât lumea
Şi lat
De-l păşeşte găina?

344 • Ursul
Cine joacă supărat
Şi de nări este legat?

345 • Ursul
Vine moşul pe cărare,
Cu cojocul în spinare.

346 • Urzica
Ce buruiană este de-o cunoaşte şi orbul?

347 • Usturoiul
Dobra în groapă,
Pletele pe groapă.

348 • Usturoiul
Îl apuci
De nod
Şi-l arunci
În pod.

349 • Uşa
Am o fată neagră,

Cine vine dă cu palma în ea
Şi ea plânge mereu.

350 • Uşa
Eu, la orice casă,
Sunt slugă aleasă;
Eu pe orişicine
Întâmpin când vine;
Când pleacă afară,
Eu îl conduc iară.

351 • Vaca
Patru merg,
Patru stau,
Patru vamă dau.

352 • Varul
Pana cocostârcului
Bate faţa târgului.

353 • Varza
Eu am o fată ciufuloasă,
Mâncă cu boierii la masă.

354 • Varza
Am cămăşi nenumărate,
Le port pe toate îmbrăcate.

355 • Vântul
Cine pe lume n-are culoare
Şi zboară peste hotare?

356 • Vântul
Nea Stan fluieră p-afară.

357 • Vârtejul căruţii
Iliuţă cu tichie

Ridică mai mult
De-o mie.

358 • Viața

Ce lucru este acela
Care cu cât se lungește
Scade?

359 • Vinul

Hurduz,
Burduz,
Din Țarigrad adus
Şi-n pivniţă pus.

360 • Vioara

Țăndărica bradului,
Bucuria satului.

361 • Vița

Tata-i gros,
Mama-i subţire,
Sora-i lată,
Fratele-i gras
Şi-i îmbrăcat cu cojoc de lemn
Şi stă cu împăratul la masă.

362 • Vițelul

Când se naște,
Patru cunoaște;
Dacă trăiește,
Pământul înnegrește;
Dacă moare,
Joacă până se prăpădește.

363 • Vulpea

Are-o coadă înfoiată,
Hoaţă este şi şireată;

Dar e vai de coada ei,
Când dă peste Grivei.

364 • Zăpada

De la mine pân' la voi,
Numai pânze albe, moi.

365 • Zăpada

A cerut doamna de sus
La doamna de jos,
Să-i dea o maramă
Fără pic de scamă.

366 • Ziarul

Dau de piatră,
Nu se strică;
Dau de apă,
Se despică.

367 • Zimbrul Moldovei

Cine stă la Suceava-n poartă
Şi nu cade niciodată?

368 • Ziua

Aleargă turcu, aleargă,
C-a pierdut căciula neagră.

369 • Ziua şi noaptea

Am două fete frumoase
Ca două crăiese:
Una-i albă-colilie,
Alta-i neagră-tuciurie.

370 • Zmeul

Voinic vârtolomete,
Cu pipota-ntre spete,

Se suie-n slava cerului
Cât ai potcovi puricele
La un picior.

371 • Zorile, cocoşii şi oamenii

Munţii se revarsă,
Diblele cântă,
Viermii se mişcă.

GLOSAR

Ă

ălbie, s.f. — albie; copaie mare

B

bălai, adj. — blond
başca, adv. — despărţit, deosebit
bobot, s.n. — precedat de *în:* întâmplare. În expresia *a vorbi în bobote:* a vorbi fără rost
boghet, adj. — (despre găini) cu un smoc de păr pe cap, moţat
bold, s.n. — par, prăjină
bostănel, s.m. — diminutiv de la bostan = dovleac
brezaie, s.f. — personaj mascat, om îmbrăcat ciudat
brobodit, adj. — acoperit, prostit
buburuză, s.f. — gândăcel în formă semisferică, cu pete roşii şi negre
burduhos, adj. — deformat, mare de tot

C

ciuciulit, adj. — strâns, ghemuit
ciuş, interj. — strigăt pentru îndemnarea măgarului la mers sau oprire
clin, s.m. — bucată (triunghiulară etc.) de pânză, piele sau pământ
coliliu, adj. şi s.n. — în expresia *alb-coliliu* la oameni (despre părul lor): complet *alb*
colţun, s.m. — ciorap
covată, s.f. — albie, vas în care se depozita mălaiul
cucuiat, adj. — cocoţat
curmei, s.n. — bucată, capăt de funie pentru legat ceva sau pentru priponit vitele

D

dara, s.f. —greutatea ambalajului sau a unui obiect; prea multă osteneală pentru deţinerea unui lucru minor
daraveră, s.f. — afacere, păţanie, încurcătură
dârloagă, s.f. — om neînsemnat, nepriceput în expresia: *a ajunge slugă la dârloagă*
dobă, s.f. — tobă; în expresia *dobă (tobă) de carte* — a fi foarte învăţat
diblă, s.f. — vioară (primitivă)
dobră, s.f. — puturoasă, leneşă
duduiană, adj. — mlădioasă, flexibilă

H

huhura, vb. — (despre bufniţe) a scoate strigăte caracteristice speciei; a chiui
hurduz, s.n. — burduf

Î

îmbucătură, s.f. — bucătură

M

mălăieţ, adj. — moale şi făinos (despre fructe şi legume)
micşunea, s.f. — plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori parfumate

N

nană, s.f. — termen de respect adresat de către cineva unei surori mai mari sau unei femei mai în vârstă

O

oca, s.f. — veche măsură pentru capacităţi şi greutăţi, egală cu circa un litru (sau 1 kg) şi un sfert; cantitate de marfă egală cu această măsură

P

para, s.f. — monedă divizionară egală cu a suta parte dintr-un leu vechi
pipirig, s.m. — pitic
polobocel, s.n. — diminutiv de la *poloboc* = butoiaş
porumbac, adj. — (despre păsări) pestriţ

R

răcoare, s.f. — în expresia *a băga în răcori* = a speria, a îngrozi pe cineva
răzmeriţă, s.f. — răscoală, răzvrătire
rigă, s.f. — rege

S

samar, s.n. — şa mare de povară pentru măgar sau catâr; povară pusă pe spatele animalelor
steloi, s.m. — masculinul de la *stea*
subinăraş, s.m. — copac

Ş

şofran, s.m. — plantă erbacee cu frunze lungi şi înguste şi cu flori violete

T

teleguţă, s.f. — diminutiv de la *teleagă* = căruţă mică cu 2 roţi
teleleu, s.m. — om fără căpătâi; în expresia *a umbla teleleu* = a umbla fără rost
tină, s.f. — noroi
tuciuriu, adj. — negru
tutuiană, adj. — care zbiară, ţipă

V

velă, s.f. — pânză de corabie care-i asigură deplasarea

Z

zaică, s.f. — gaiţă
zăbavă, s.f. — întârziere; răgaz
zâmbre, pl. — dorinţă arzătoare. În expresia *a face zâmbre* = a dori ceva foarte mult, a râvni
zgâmboit, adj. — schimonosit

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. COLECŢII

Bărbulescu, C. – Ghiţă, Gh., *Din înţelepciunea poporului*, Bucureşti, 1957.

*** *Bulgăre de aur în piele de taur*. Ghicitori. Ediţie îngrijită, prefaţă, bibliografie şi index bibliografic de Radu Niculescu, Bucureşti, 1975.

Canianu, Mihail, *Studii şi culegeri de folclor românesc*. Ediţie de Mihail M. Robea şi Alexandru Dobre. Studiu introductiv de Al. Dobre. „Memoriile Comisiei de Folclor“, Tom. V (1991). Partea a II-a (Monografii etnografice). Volum aflat în curs de publicare.

Chiţimia, Ion C., *Folclor din Muntenia şi Oltenia*. Extras din „S.C.I.L.F.“, XI (1962), p. 131 – 173.

*** *Cinel-cinel*. Culegere de ghicitori. Prefaţă de I.C. Chiţimia. Ediţie îngrijită de C. Mocanu, Bucureşti, 1964.

Cruceană, Ion, **Pe Argeş în jos, pe un mal frumos**. Culegere de folclor literar, Piteşti, 1981.

*** *Folclor poetic din Argeş*. Cuvânt înainte de Costin Alexandrescu, Prefaţa de Adriana Băjan. (Culegere alcătuită de Adriana Băjan cu membrii Asociaţiei Folcloriştilor Argeşeni „C. Rădulescu - Codin“), Piteşti, 1979.

Gorovei, Artur, **Cimiliturile românilor**, Bucureşti, 1898. Ediţiunea Academiei Române. Vezi şi ed. a II-a (îngrijită de Iordan Datcu), Bucureşti, 1972.

Hinţescu, I.C., *Proverbele românilor*, Sibiu, 1877.

Mihalache, Dumitru, **Ghicitori**, în vol. *Poveşti şi cântece populare*, Culegeri de folclor şi de descrieri etnografice. Ediţie critică, studiu introductiv, note, comentarii, glosar şi bibliografie de Mihail M. Robea. (Pregătită pentru tipar.)

Morariu, Leca, *Cimilituri* culese de ...., Suceava, 1930.

Muntean, George, **Apa trece, pietrele rămân**. Proverbe româneşti, Bucureşti, 1967.

Nanu, Dimitrie Al., *Din literatura populară argeşeană*, Piteşti, 1973.

Neagu, Gh.I., *Ghicitori din Ialomiţa şi Teleorman*, Roşiorii de Vede, 1939.

*** *Noua colecţiune de basme şi ghicitori ale românilor*, Piteşti, 1891.

Pamfile, Tudor, *Cimilituri româneşti*, Bucureşti, 1908.

Pann, Anton, *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii*, Bucureşti, 1852-1853.

*** *Proverbe şi ghicitori.* Antologie şi prefaţă de V. Adăscăliţei, Bucureşti, 1973.

Rahmil, Monica, *Ghicitori şi proverbe.* Culegere alcătuită de ....., vol. I-II, Bucureşti, 1957.

Robea, Mihail M., **Folclorul poetic din Stroeşti-Argeş**, Bucureşti, 1980.

Robea, Mihail M., **Cântece şi poezii populare româneşti** (ms. în curs de editare).

Teodorescu, G. Dem., *Poezii populare române,* Bucureşti, 1885.

Teodorescu-Kirileanu, S., *Proverbe agricole,* Bucureşti, 1923.

Tocilescu, Grigore G., – Ţapu, Christea N., *Materialuri folclorice.* Ediţie critică şi studiu introductiv de Iordan Datcu, vol. III, Bucureşti, 1981.

Udrescu, Dumitru, *De pe plaiuri argeşene,* Piteşti, 1974.

Zanne, Iuliu, *Proverbele românilor din România,* Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria şi Macedonia. Vol. I-X, Bucureşti, 1895-1903.

2. STUDII

Băjan, Adriana, *Ghicitoarea - de la mit la structură artistică,* în „Buletinul ştiinţific al Facultăţii de Învăţământ Pedagogic", Piteşti, 1979, p. 133-138.

Bârlea, Ovidiu, *Proverbul; Ghicitoarea,* în vol. *Folclorul românesc,* vol. II, Bucureşti, 1983.

Brătulescu, Monica, *Ghicitoarea, elemente de structură stilistică,* în „Revista de Etnografie şi Folclor", X (1965), p. 441-451.

Chiţimia, I.C., *Paremiologie; Simbolistica şi arta ghicitorii,* în vol. *Folclorul românesc în perspectivă comparată,* Bucureşti, 1971.

Negreanu, Constantin, *Structura proverbelor româneşti,* Bucureşti, 1983.

Papadima, Ovidiu, *Ghicitoarea-formele ei de artă,* în vol. *Literatura populară română.* Din istoria şi poetica ei, Bucureşti, 1968.

Pascu, Giorge, *Despre cimilituri.* Studiu filologic şi folcloric, partea I-a, Iaşi, 1909; partea a II-a, Bucureşti, 1911. (Cu numeroase ghicitori în ultima parte din Dumitru Mihalache.)

Pop, Mihai–Ruxăndoiu, Pavel, *Literatura aforistică şi enigmatică,* în vol. *Folclor literar românesc.* Ed. a II-a, Bucureşti, 1978.

Vrabie, Gh., *Din limbajul poetic al cimiliturii,* în „Revista de istorie şi teorie literară", XV (1966), p. 287-306.

CUPRINSUL

Tipar:

TIPOGRAFIA FED Calea Rahovei 147,
sector 5 - Bucureşti; Tel: 335 93.18; Fax: 337.33.77

Cartea aceasta cu proverbe, zicători şi ghicitori reprezentative, care se constituie într-un adevărat instrument de lucru, îi poate ajuta pe tineri — la început de drum — să-şi adâncească cunoştinţele lor despre spiritualitatea românească şi să găsească în ea numeroase îndemnuri şi sfaturi utile.

BIBLIOTECA ELEVULUI

CASA EDITORIALĂ MUNTENIA
Bucureşti

ISBN 973-97399-5-4

Preţ: 12.000 lei